

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Petr Vymazal

**Možnosti trávení volného času ve městě Olomouci
se zaměřením na školní areály**

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a že jsem použil jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 8. dubna 2013

.....

Poděkování

Děkuji Mgr. Pavle Vyhnálkové, Ph.D., za její čas a také podněty a rady, které mi jako vedoucí mé bakalářské práce poskytovala při jejím zpracování.

Obsah

Úvod	6
1 Děti, mládež a jejich základní charakteristika	8
1.1 Období mladšího školního věku	10
1.2 Období dospívání – prepuberta a puberta	11
1.3 Období adolescence	12
2 Volný čas a jeho výchovné aspekty	14
2.1 Vymezení pojmu „volný čas“	15
2.2 Historické změny využívání volného času	17
2.3 Současné trendy trávení volného času dětí a mládeže	18
2.4 Aktivní využívání volného času sportem	21
2.5 Výchova a volný čas	22
2.6 Prevence sociálně patologických jevů	24
2.6.1 Sociálně patologické jevy	25
2.6.2 Volnočasové aktivity jako prevence sociálně patologických jevů	27
3 Faktory ovlivňující volný čas dětí a mládeže	29
3.1 Lokální prostředí	29
3.2 Rodina	30
3.3 Vrstevnická skupina	32
4 Vliv školy na volný čas dětí a mládeže	34
4.1 Nabídka škol pro trávení volného času dětí a mládeže	34
4.2 Trávení volného času v areálech škol	37
5 Veřejnosti přístupné školní sportovní areály ve městě Olomouci	42
5.1 Průzkum a jeho cíle	43
5.2 Průzkumné otázky	44
5.3 Průzkumné metody	45
5.4 Základní informace o vybraných školních areálech	46
5.4.1 Základní škola Holice	47
5.4.2 Základní škola Rooseveltova	48
5.4.3 Základní škola Rožňavská	49
5.4.4 Základní škola Holečkova	51

5.4.5	Základní škola Heyrovského	52
5.4.6	Základní škola Mozartova	53
5.4.7	Základní škola Tererovo náměstí	54
5.4.8	Základní škola Helsinská	56
5.4.9	Základní škola Demlova	57
5.5	Porovnání školních sportovních areálů	60
	Závěr	63
	Seznam literatury a pramenů	65
	Seznam příloh	67

Úvod

„Během historie člověk měnil prostředí, v němž žil, a vytvářel tak svět, jenž se lišil od světa přírodního. Teprve v posledních dvou stoletích však začal budovat rozlehlá velkoměsta, ve kterých se směstnávaly miliony lidských bytostí. Většina světových velkoměst z několikanásobila počet svých obyvatel a dětí, pro něž železobetonovoasfaltový svět představuje jediný známý svět, přibýlo. Velkoměsto je složitým organismem, který funguje na jiných principech, než fungovala původní lidská sídliště. Obyvatel velkoměsta se stává závislým na množství technických sítí, přísunu vody, energie, na nějaké formě dopravy, která mu pomáhá každodenně překonávat poměrně velké vzdálenosti a zajišťuje zásobování i odvoz hromad odpadu. Na jedné straně se člověk vzdálil přirozenému světu, v němž ještě chodil od místa k místu, přihlížel při své činnosti k dennímu i ročnímu času a zvládal většinu úkonů k vlastní existenci, na druhé straně se mu otevřely nebývalé možnosti. Koncentrace lidí v jednom místě umožnila vznik řady kulturních institucí, velkých knihoven, muzeí, divadel, vědeckých ústavů, univerzit. Velkoměsta přinesla takovou změnu do života společnosti, že se dnes zdá, jako by život mimo ně prakticky neexistoval, anebo byl zcela nedůležitý.“ (Klíma, 2001, s. 27-28).

Ivan Klíma popisuje ve svém filosofickém díle s názvem „Jak přežít blahobyť“, současný vývoj života lidí v moderních vyspělých městech. Stejný život jako v ostatních metropolích existuje také v stále se rozvíjející Olomouci. I přes modernizaci a růst města je žádoucí myslet na zachování a vytváření míst ve městě pro trávení volného času dětí a mládeže. Mělo by být celospolečensky žádoucí, aby byl zabezpečen správný vývoj této mladé generace. K tomuto účelu mohou ve městě Olomouci vhodně posloužit školní sportovní areály zpřístupněné veřejnosti v době mimo vyučování.

Tématem této bakalářské práce jsou školní sportovní areály zpřístupněné veřejnosti v době mimo vyučování na území města Olomouce, jako významné prostory k trávení volného času dětí a mládeže. Školní areály plní různé důležité funkce pro správný vývoj jedince. Je možné se v nich věnovat různým sportovním rekreačním aktivitám, odpočinku, sociálním setkáním, různorodým pravidelným zájmovým kroužkům nebo vlastní individuální realizaci.

Cílem bakalářské práce je popsat a analyzovat možnosti trávení volného času dětí a mládeže ve školních sportovních areálech zpřístupněných veřejnosti v době mimo vyučování ve městě Olomouci.

Cílem teoretické části bakalářské práce je popsat témata související s trávením volného času dětí a mládeže ve školních sportovních areálech zpřístupněných veřejnosti v době mimo vyučování ve městě Olomouci.

Cílem empirické části bakalářské práce je popsat, analyzovat a porovnat školní sportovní areály zpřístupněné veřejnosti v době mimo vyučování ve městě Olomouci. Charakterizovat úroveň, množství, rozmístění, dostupnost a vybavení, ale i problémy školních sportovních areálů na území města Olomouce. Abychom stanoveného cíle empirické části práce dosáhli, realizovali jsme kvalitativní průzkumné šetření zaměřené na ty školy, které podporují kvalitní trávení volného času a zajímají se o vytvoření vhodného prostoru ve svých školních areálech s cílem podílet se na správném a zdravém vývoji a tím i prevenci k zamezení výskytu sociálně patologických jevů u dětí a mládeže.

Pokud se vytýčené cíle podaří dosáhnout, věřím, že přispějí ke zdůraznění potřeby vhodných prostředí pro děti a mládež, jakými jsou právě školní sportovní areály zpřístupněné veřejnosti v době mimo vyučování.

1 Děti, mládež a jejich základní charakteristika

Skupiny populace, které nejhojněji využívají ve svém volném čase školní areály k různým volnočasovým aktivitám a pro které jsou tyto prostory především určeny, jsou jistě děti a mládež. Většinou se jedná o děti a mládež školou povinné. Proto jsou pro ně školní areály známým a přirozeným prostředím. Co se týče charakteristiky kategorie dětí a mládeže, můžeme zjistit, že jednotliví autoři ve svých publikacích dělí tuto sociální skupinu různě. Někteří na mladší školní věk, střední školní věk, starší školní věk a adolescenci. Jiní zase střední školní věk vypouštějí.

Z pohledu vývojové psychologie je období dětí a mládeže děleno na mladší školní věk, dospívání (prepubertu a pubertu) a adolescenci. (Šimíčková-Čížková a kol., 2008, s. 93-111).

Úmluva o právech dítěte nám o věkovém období **dítěte** říká, že „dítětem se rozumí každá lidská bytost mladší 18 let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilostí dosaženo dříve.“ (Úmluva o právech dítěte, 2010, čl. 1).

Naopak pedagogický slovník nám o období **dětství** sděluje něco jiného: „Dítě je lidský jedinec v životní fázi od narození do období adolescence.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 55).

Současně se pedagogický slovník zmiňuje i o věkovém období **mládeže**: „Mládež je sociální skupina tvořená lidmi ve věku přibližně od 15 do 25 let, kteří již ve společnosti neplní role dětí, avšak společnost jim ještě nepřiznává role dospělých.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 156).

Když se vrátíme k asi nejčastěji užívanému dělení období dětství na **mladší, střední a starší školní věk**, můžeme definice těchto tří stupňů věkových období vyčíst v pedagogickém slovníku: „Mladší školní věk je věk, který se dá vymezit jednak časově (přibližně od 6 do 10 let), jednak školní docházkou (1. – 4. ročník ZŠ).“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 157).

Střední školní věk je v pedagogickém slovníku charakterizován tímto způsobem: „Pubescence, puberta je věkové období dospívání. V naší odborné literatuře existuje více přístupů. Tradiční pedagogicko-psychologický, který setrvává u označení pubescence, puberta. Rozlišuje období prepubescence (11 – 13 let) a vlastní pubescence (13 – 15 let). Dospívání nastupuje dříve u dívek, u chlapců začíná později. Celkově nejbouřlivější období ve vývoji jedince. Jedinec se nerovnoměrně vyvíjí po anatomicko-fyziologické stránce (včetně sexuálního zrání a schopnosti reprodukce), po intelektové stránce (rozvoj abstraktního myšlení), emocionálně i sociálně. Pro pubescenta je typická snaha vymanit se ze závislosti na autoritách (konflikty s rodiči), vyvzdorovat si větší samostatnost myšlenkovou i sociální. Rizikem tohoto období je příklon k nekonformním hnutím, asociálním činnostem, k experimentování s psychotropními látkami, u dívek k experimentování s dietami.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 236).

Pedagogický slovník nám dále objasňuje i pojmy **adolescence, dospívání a mládež**: „Novější psychologický přístup (např. Macek), který pod vlivem zahraniční literatury vypouští označení pubescence, puberta a nahrazuje je širěji chápaným pojmem adolescence.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 237).

„**Adolescence** je věkové období označované česky jako dospívání. V pedagogickém a sociologickém pojetí se jedinci v období adolescence též označují jako mládež.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 12).

„**Mládež** má charakteristický způsob chování a myšlení, jiný systém vzorů, norem a hodnot. Každá generace mládeže reprodukuje některé kulturní hodnoty dané společnosti, jiné odmítá a vytváří hodnoty nové. Proto vzniká v průběhu socializace mládeže určité napětí, vyvolané její větší schopností prosazovat nové věci, ale menší ochotou společnosti tyto změny připustit. Z pedagogického hlediska je účast mládeže na vzdělávání a dalším vzdělávání důležitým faktorem rozvoje lidských zdrojů, vzdělanosti a ekonomického potenciálu zemí. Proto je jedním ze sledovaných indikátorů vzdělávání.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 156).

Z výše uvedeného nám tedy vyplývá, že skupinu dětí a mládeže můžeme popsat a dělit několika způsoby a jednotlivé způsoby se mohou navzájem různě prolínat. Pro popsání základních charakteristik skupiny dětí školou povinných a také mládeže,

použiji dělení podle vývojové psychologie, kde je toto období děleno na mladší školní věk, dospívání (prepubertu a pubertu) a adolescenci. Mladšími dětmi bych se v této práci nezabýval, protože se domnívám, že mladší děti zejména předškolního věku svůj volný čas ve školních areálech samotné ještě netráví a spíše se nacházejí v blízkosti svého domova pod dohledem rodičů nebo starších sourozenců.

V následujících kapitolách bych specifikoval blíže tři věková stádia – období mladšího školního věku, období dospívání a období adolescence.

1.1 Období mladšího školního věku

Období mladšího školního věku bývá označováno jako období klidu. Děti v tomto období jsou značně aktivní, snaživé a ochotné spolupracovat. Objevují se počátky zájmů, které mívají spíše přechodný charakter, dítě se teprve orientuje v možnostech různých aktivit i ve svých schopnostech. Začínají se zajímat o různé druhy sportu a také v této oblasti by měly dostat pokud možno co nejvíce příležitostí. Tělesná síla a obratnost hrají velkou roli v postavení dítěte ve skupině vrstevníků. Pro zdravý vývoj dítěte jsou stejně tak důležité hry. Oblíbené jsou hry tvořivé, pohybové, soutěživé a společenské.

Chlapecké a dívčí skupinky jsou v tomto období velmi vzdáleny. Chlapci obecně mívají ve hře více originality a tvořivosti ve srovnání s děvčaty, zároveň jsou při hře hlučnější, agresivnější, dávají přednost otevřenému prostoru. Hry děvčat bývají více stereotypní, konformní, klidnější a často preferují prostor uzavřený.

Hry a sportovní činnosti ve volném čase jsou pro děti nezastupitelnou relaxací a přirozeným odreagováním, mají značný mentálně hygienický význam. Zvláště po školní zátěži nebo psychickém napětí je pro děti pohyb vhodným uvolněním, vrací je do duševní rovnováhy, proto by měl být pohyb nedílnou součástí každého dne dítěte. (Šimíčková-Čížková a kol., 2008, s. 93-100).

Také se v tomto období rozvíjejí kamarádké vazby. Děti navazují nové vztahy s vrstevníky, učí se spolupráci i soutěžení. Děti začínají chápat širokou škálu citů a narůstá schopnost seberegulace. V oblasti vlastního vnímání je podstatné kladné sebehodnocení, které je pro duševní výkonnost i celkové zdraví dítěte velmi důležité. Jde o oblast velmi důležitou, protože úspěšná seberealizace v zájmové činnosti dítě nejen rozvíjí a obohacuje, ale může být i vhodnou kompenzací jeho neúspěchů ve škole nebo mezi ostatními dětmi.

Děti si dokazují svou vlastní hodnotu především výkonem, mají smysl pro píli a pracovitost, zažívají pocity dělby práce a sounáležitosti. Cílem aktivního využívání volného času dětí je dosažení pocitu příslušnosti a sebevědomí v kolektivu, oproti pocitům selhání a méněcennosti.

Obecně lze říct, že jde patrně o nejstabilnější úsek v dětském vývoji, pokud dítě vyrůstá v přiměřených, zdravých podmínkách. (Šimíčková-Čížková a kol., 2008, s. 93-100).

1.2 Období dospívání – prepuberta a puberta

Na rozdíl od předešlého prvního stádia bývá toto vývojové období označováno spíše jako doba neklidu. Je na něj už tradičně pohlíženo jako na údobí „bouří a stresů“, které provází přechod mezi dětstvím a dospělostí. Lze jej také nazvat jako sociální vakuum, kdy dospívající již nejsou dětmi, ale ještě nejsou dospělými. V tomto věku tito jedinci procházejí náročným vývojovým obdobím prepuberty a puberty. (Šimíčková-Čížková a kol., 2008, s. 101).

Prepubertu lze charakterizovat věkem značné přeměny, tedy věkem, kdy dochází ke změnám v proporcích těla i struktuře psychiky. Působením sexuálního pudu se objevuje rozkolísanost v chování, labilita citů, časté střídání nálad od výbuchů agresivity a hlučnosti až po nezáměr a apatii. Chování je výbušné, stačí nepatrný podnět a objeví se intenzivní reakce vzteku, smíchu nebo smutku.

Tělesný vývoj a rozvoj motoriky se vyznačuje zrychleným růstem, což způsobuje zhoršení fyzické výkonnosti, objevují se silácké, ale krátkodobé fyzické aktivity, které jsou vystřídány pocity únavy až apatie, někdy je to až nečinnost a pomalost či lenivost.

Tím, jak se mění struktura jejich těla, jak vyrostou a zmohtní a změní svoji podobu, dochází k proměně citů pubescentů k sobě samým. Výrazně se zaměřují na sebe, na proměnu tělesných proporcí a to zapřičiňuje, že se uzavírají sami do sebe. Navazují více kontaktů s vrstevníky, sdružují se do skupin podle společného zájmu. Navázané vztahy však nejsou pevné, často střídají kamarády, dochází mezi nimi k rivalitě a střetům. (Šimíčková-Čížková a kol., 2008, s. 102-105).

Období puberty je všeobecně známé jako období krizí, vzpurnosti a konfliktů s autoritami. Ve skutečnosti však puberta může proběhnout, a převážně probíhá, bez větších problémů tehdy, jestliže dosavadní výchova a vývojové zkušenosti pubescentů nezaznamenaly vážnější konflikty, kdy přístup rodičů byl vstřícný a akceptující jejich individualitu, nebyli ponižováni a nezažívali pocity méněcennosti.

Pro pubertu je typické odlišit se, být nezávislý, a to hlavně na autoritách. Projevuje se to při diskusích s dospělými v prosazování odlišných názorů a také v odlišném stylu oblékání. Potřebu nezávislosti mohou pubescenti projevit i tím, že napodobují některá chování dospělých jako je kouření, pití alkoholu, přehnané používání vulgarismů, se kterými mají spojen pocit vlastní dospělosti.

Puberta má intenzivní potřebu navazování nových kontaktů, hraní nových rolí v různých skupinách jedinců. Mezi vrstevníky je charakteristická uniformita jak v oblékání, tak v chování a názorech. V těchto skupinách dospívajících ztrácí svou individualitu, přijímá skupinové vzory i hodnoty, diskutuje o morálce, o smyslu života, zažívá podporu vlastních názorů.

Typické pro toto období je rozvoj vyšších citů morálních, estetických, jedinec přijímá mravní hodnoty vlastní rodiny a celé společnosti. Dospívající dychtí po nových poznatecích a jejich získávání je provázeno pozitivním emočním laděním. (Šimíčková-Čížková a kol., 2008, s. 105-109).

1.3 Období adolescence

Období adolescence se označuje jako nejkvalitnější stádium z hlediska množství a náplně volného času. Aktivní jedinci jsou v tomto věku, především kolem 17 roku schopni maximálně se věnovat svým zájmům a zálibám.

Toto období se také vyznačuje značným rozvíjením a navazováním sociálních vztahů. Charakteristická je touha adolescenta být členem různých skupin a pohybovat se co nejčastěji ve společnosti vrstevníků. Mladý jedinec se tím stává i citově nezávislým na vlastních rodičích.

Jedinci v tomto stádiu prožívají náročné vývojové období, neboť se zde ukončuje přechod mezi dětstvím a dospělostí. Významným mezníkem v tomto období je dovršení věkové hranice 18 let, kdy tito mladí lidé nabývají právní odpovědnosti a někteří tak opouští své rodiče a odchází z domova. Mohou se definitivně vzdát studia a volí

povolání. Stávají se tak na svých rodičích ekonomicky nezávislí a postupně přijímají statut dospělého.

Do té doby vypěstované zájmy i zájmové činnosti z předešlých vývojových období vypovídají mnohé o osobnosti a hodnotové orientaci mladého člověka a často přetrvávají až do dospělosti a následného života. (Šimíčková-Čížková a kol., 2008, s. 111-117).

2 Volný čas a jeho výchovné aspekty

Volný čas je pro každého velmi vzácnou částí dne. Každý by si ho měl vážit a náležitě chránit. V dnešní době máme již dostatečné množství volného času. Vděčíme za to především současné moderní době a blahobytu. Dříve takový dostatek volného času jako dnes lidé určitě neměli. Důležité je umět si s volným časem správně poradit a optimálně ho využívat. Někdo disponuje dostatkem volného času a neví co s ním, jinému chybí a přál by si ho více. Volný čas zpravidla rozhoduje i o kvalitě života člověka. Při jeho správném a optimálním využívání bývá takový jedinec stále obohacován zážitky, přátelskými kontakty a novými vědomostmi. Často se tito lidé těší celkové psychické pohodě a vyrovnanosti. V opačném případě se dá trávit volný čas i nehodnotnými prožitky nebo nicneděláním. To však může sebou nést určitá rizika. Především riziko špatného vývoje jedince. Volný čas se dá totiž využít k rozvoji jedince, ale i jen k pasivnímu lenošení. Potom při nadměrném lenošení nebo nicneděláním hrozí v extrémních případech, že takový jedinec by se mohl později snadno octnout na pomyslném společenském dně nebo bez přátel. Myslím ale, že většina lidí se na svůj volný čas těší a využívá ho podle svého nejlepšího uvážení. Každý někdy zatouží vyrazit ven na vzduch, když je pěkné počasí. Někteří za svými zájmy, ať už organizovanými nebo neorganizovanými. Jindy má člověk potřebu odpočívat, aby znovu načerpal síly. Každý má jiné představy o trávení svého volného času. Odlišně ho mohou trávit lidé různého věku nebo sociálního zařazení. Lišit se mohou motivací, zájmy nebo možnostmi. Jinak svůj volný čas bude trávit skupina dětí a mládeže a jinak jej bude trávit skupina dospělých nebo jejich rodiče.

Volný čas slouží k realizaci našich vlastních zájmů a k našim zálibám, také k odpočinku a načerpání nových sil po náročné práci. Každý člověk by měl umět trávit svůj volný čas jak pasivně, tak i aktivně. Do pasivního trávení volného času může patřit například spánek nebo četba oblíbené knihy či poslech hudby. Do aktivního naopak sport nebo studium. Volný čas v životě člověka má důležitou úlohu a plní určité funkce. Odpočinková a rekreační činnost je důležitá, jak už bylo řečeno, k regeneraci sil po náročné práci. Zábava a zájmové činnosti nás nejlépe vrátí opět do duševní pohody. Jedinci, kteří se zabývají zájmovým vzděláváním a dobrovolnou společensky prospěšnou činností se aktivně podílejí na vytváření kultury společnosti. Vzájemná společenská setkání s přáteli působí na člověka velmi pozitivně, ať se uskutečňují na sportovním hřišti nebo jen posezením na lavičce s kamarády. Do volného času se započítávají i veškeré časové ztráty

spojené s těmito výše uvedenými činnostmi. Významnou funkcí je i ta skutečnost že, volný čas preventivně působí na všechny jedince. Jestliže správně využíváme svůj volný čas, nezbude nám tak mnoho prostoru dělat něco nežádoucího. (Vyhnálková in Kantorová, 2010, s. 162-163).

Děti a mládež volný čas vnímají svým způsobem. Z jejich pohledu je volný čas především zábava. Asi nejčastěji ho vnímají jako dobu, ve které se mohou věnovat činnostem a aktivitám, které dělají svobodně, mají je rádi, baví je a do kterých je nikdo nenutí. Nejčastěji bývají těmito aktivitami různé soutěže, hry, sport nebo společenská setkání. Tyto činnosti podporují jejich fyzickou zdatnost, což je pro ně hodně důležité, setkají se s kamarády, ale i vybijí nahromaděnou energii. Ne však všechny děti a mládež mají rádi zrovna sport. Někteří preferují trávení volného času spíše u počítače nebo u televize což, ale může být spojeno s určitými riziky. Nesprávné využívání počítače, televize nebo videa a DVD, může negativně ovlivňovat celkový vývoj jedince. Děti a mládež do volného času většinou nezahrnují studium, úklid nebo práce v domácnosti. Také do volného času nezahrnují činnosti zabezpečující jejich biologickou existenci, obstarávání a přípravu potravy, hygienu, odpočinek a péči o své zdraví. Avšak i tyto činnosti někteří jedinci vykonávají rádi a v tomto případě je lze považovat za volnočasové aktivity. (Mazal, 2007, s. 30).

Specifickou zvláštností volného času dětí a mládeže je to, že z výchovných důvodů je žádoucí jej ovlivňovat. Prevence je nejlepším způsobem jak předcházet pozdějším problémům způsobeným vlivem špatných návyků trávení volného času vypěstovaných již v dětství. Je tedy zapotřebí brát volný čas jako nedílnou a velice významnou součást života každého jedince i celé společnosti. (Vyhnálková in Kantorová, 2010, s. 168-169).

2.1 Vymezení pojmu „volný čas“

Volný čas v dnešní době již není považován za něco, čemu by se neměla věnovat pozornost. Vlivem dostatečného množství volného času, roste zájem společnosti na jeho správném využívání. Zabývají se jím mnozí odborníci, také pedagogové a vychovatelé, kteří ve volném čase pracují s dětmi a mládeží. Existuje mnoho způsobů a možností, jakými každý jedinec může trávit svůj volný čas. Také každý, kdo se volným časem

zabývá, může mít na něj jiný pohled nebo návod, jak jej nejlépe využívat. Proto termín „volný čas“ nelze zcela vymezit jednou definicí. V odborných publikacích můžeme najít několik výkladů tohoto pojmu.

Například pedagogická encyklopedie tento pojem definuje takto: „Volný čas lze charakterizovat jako svébytný, kulturně a společensky podmíněný a časově vymezený prostor, ve kterém se jedinec nebo skupina lidí svobodně rozhoduje o způsobu seberealizace prostřednictvím rozmanitých činností (sportovních, kulturních, technických apod.) jimiž naplňuje své potřeby (především sekundární) a rozvíjí své zájmy. Do kategorie volného času nezahrnujeme čas vyhrazený pro školní vzdělávání či práci, stejně jako činnosti spojené se sebeobsluhou (hygiena, stravování, nákupy, práce v domácnosti, doprava do zaměstnání apod.).“ (Průcha, 2009, s. 379).

Dále nám pedagogická encyklopedie říká: „Volný čas je společenským produktem, který se objevuje na určité úrovni rozvoje společnosti a je významnou společenskou hodnotou. Volný čas je časový úsek, v němž jedinec svobodně rozhoduje o sobě a o svých aktivitách. Soubor aktivit ve volném čase tvoří základ životního stylu člověka, sociálních skupin a tedy i celé společnosti.“ (Průcha, 2009, s. 738).

Definice podle pedagogického slovníku zní: „Čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku).“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 341).

Pojem volný čas lze vymezit jako dobu, která nám zbývá po splnění našich povinností a po uspokojení našich základních životních potřeb. Volný čas je také chápán jako opak nutné práce a povinností, doba, kdy si své činnosti můžeme vybrat svobodně, děláme je dobrovolně a rádi. Avšak nejjednodušší vymezení volného času je, když si jednoduše rozdělíme den na tři části. První část zahrnuje biologické potřeby člověka, jako je nutný spánek, jídlo, hygiena atd. Druhá část povinnosti jako například docházka do školy nebo do zaměstnání. Nakonec třetí zbývající část dne je obvykle naším volným časem. (Vyhnálková in Kantorová, 2010, s. 159-160).

2.2 Historické změny využívání volného času

V dnešní době jsou záliby a zájmy hned po zaměstnání velmi významnou činností člověka. Lidé vynakládají velké úsilí a prostředky, aby se po práci a v období dovolené mohli naplno věnovat svým zájmům, v nich se také stále zdokonalovat a prohlubovat je k dokonalosti. U některých jedinců se jejich zájmy nakonec mohou stát i profesí. Například takový horský vůdce, zpěvačka nebo profesionální fotbalista se museli těmto činnostem věnovat s láskou a obětovat jim spoustu volného času, než se stali jejich obživou. Těmto lidem se říká takzvaně „šťastní lidé“, kterým se stala zábava povoláním. Často zájmy rozhodují i o volbě životního partnera nebo partnerky. Mohou se stát životní náplní a životním stylem jednotlivce, celé rodiny nebo skupiny lidí. Asi si už nikdo bez volného času nedokáže představit život. Ve volném čase se člověk realizuje prostřednictvím různých aktivit, zájmů, zálib, koníčků anebo při něm jen odpočívá pro nabrání novým fyzických a psychických sil. Velkým fenoménem naší doby je cestování. Takto trávit svůj volný čas si mohou dovolit opravdu jen lidé z vyspělých zemí. Volný čas zná každý, nedá se říci, že by se s ním někdo v naší společnosti nesetkal. Téměř denně jej každý prožívá. Vykonáváme v něm nejrůznější činnosti podle vlastního uvážení, přičemž si mnohdy ani neuvědomujeme, že se jedná o volný čas.

V dřívějších dobách pojem volný čas asi lidé pravděpodobně takto neznali. Když nějaký volný čas měli, určitě jej využívali úplně jinak než nyní. Velkou roli pro lidi hrála asi nejvíce víra, které věnovali hodně času. Další činnosti spočívaly v pracích v domácnosti, v pečení, vaření, práce se zvířaty a starost o ostatní rodinné členy. Rodiny dříve nežily, tak jak to známe dnes. Dříve žili všichni společně v jednom domě od nejmladšího novorozence až po prarodiče v tzv. rozšířené rodině a všichni byli na sobě navzájem závislí. Z toho vyplývá, že jednotliví členové rodiny zastávali různé funkce. Po večerech při pracích si v rodinném kruhu tyto rodinní příslušníci vyprávěli různé příhody, příběhy nebo pohádky. Potom, když lidem vůbec nějaký volný čas zbyl, využívali jej k oblíbeným činnostem. Lidé dříve asi rádi zpívali, tancovali, četli verše, setkávali se s přáteli nebo se všichni setkávali při slavnostních příležitostech obce. Určitě se lidé také hojně věnovali různým hrám, které jsou staré snad jako lidstvo samo. Dříve měly hry jiný význam než dnes. Spíše sloužily jen k odreagování a načerpání nových sil mezi fyzicky náročnými pracemi. Často si lidé nemuseli ani uvědomovat, že nějaký volný čas existuje, protože neustále museli riskovat svůj život v boji s nepřáteli a se zvířaty.

Přesto někteří lidé již v dřívějších dobách měli dostatek volného času a provozovali určité záliby. Byla to spíše výsada jen úzké skupiny společnosti, především bohatých lidí a šlechty. Tehdy se ještě nejednalo o využívání volného času tak, jak ho známe dnes. (Holoušová in Kantorová, 2008, s. 12-13).

Organizované trávení volného času má počátky někde v období průmyslové revoluce. Se zavedením strojů do výroby a následným rostoucím technickým pokrokem měli lidé čím dál více volného času a také potřebu ho trávit nějakým smysluplným způsobem. Začali proto budovat sportovní zařízení a místa pro různé zájmové činnosti. Vlivem nárůstu blahobytu ve vyspělých zemích a dostatkem finančních prostředků bylo způsobeno, že většina lidí může svůj volný čas trávit podle svých představ. Blahobyt však může mít i odvrácenou tvář jako je egoismus, konzumní orientace a zaměření na laciné, nehodnotné požitky. Zábava se tak často může vzdálit od svého původního účelu a stát se jen náhražkou nebo únikem od reálného života. Pasivní zábava se mnohdy může stát hlavní náplní a smyslem života, což by mohlo mít i neblahé následky pro celé společnosti. Mezi jednu z oblíbených zábav lidí v dnešní době patří ve volném čase sledovat násilí v televizi, kině nebo na počítači. Také velmi oblíbeným způsobem trávení volného času bývá lenošení a nicnedělání. Potom vlivem těchto činností může dojít k trvalým zdravotním komplikacím, které čím dál více zaznamenáváme i u nejmladší generace. Proto je důležité od raného věku na děti a mládež pozitivně výchovně působit. Vytvářet jim vhodné prostředí pro kvalitní trávení volného času a naučit je jejich volný čas správně využívat. (Vyhnálková in Kantorová, 2010, s. 160-161).

2.3 Současné trendy trávení volného času dětí a mládeže

Ivan Klíma ve svém díle nastiňuje, kam se ubírá současná civilizace. V knize označuje velkoměstské prostředí jako umělý svět. *„Tvoří jej stínový svět obrazů na filmovém plátně, na obrazovce televize či na monitoru počítače. Lidé prodlužují dobu, kdy se pohybují ve stínovém světě a ten pohlcuje stále větší část jejich života. Stínový život ochuzuje člověka o to nejpodstatnější: o styk s lidmi, s živou přírodou, nicméně mu připadá pestřejší, zajímavější a hlavně spolehlivější. V něm už nehrozí žádná z nebezpečí, která ho ohrožují ve světě skutečném. Přibývá také lidí, kteří se navzájem znají jenom z neosobního styku. Umožňuje jim to sice setkání i na velké vzdálenosti, zároveň jsou však*

ochuzeni o živá setkání, o možnost vzájemného dotyku.“ Tento současný životní trend se značnou měrou týká i kategorie dětí a mládeže. (Klíma, 2001, s. 29).

Využívání volného času dětí a mládeže závisí na daném typu společnosti. Působí na ně určité společenské hodnoty, instituce, vzorce chování a sociální prostředí související s naplňováním volného času. Jedinci nebo skupiny dětí a mládeže se v různé míře věnují mnoha aktivitám ve svém volném čase. Děti bývají značně aktivní. Baví je pohybové aktivity, různé hry a tvořivé činnosti, například malování, ale také již velmi zručně ovládají veškeré technické vymoženosti. Některé děti se tak v brzkém věku věnují počítači, pouští si pohádky v televizi nebo na DVD přehrávači. Vypěstované návyky z dětství obvykle bývají základem pro další vývoj osobnosti. V současné době se mládež asi nejvíce věnuje samozřejmě práci na počítači. Dále sledování televize, návštěvám kin nebo koncertů populární hudby. S oblibou poslouchá CD přehrávače a magnetofony. Někteří jedinci již vyhledávají hrací automaty. Mládež častěji navštěvuje diskotéky a narůstá i návštěvnost restaurací, kaváren a vináren. Naopak se mládež méně než dříve věnuje poslechu rozhlasu, méně čte noviny a méně se věnuje domácím pracím. Také sběratelství a kutilství je u mládeže na ústupu. Výtvarná činnost, hudebně dramatické aktivity, návštěvy výstav, muzeí a galerií, návštěvy divadel a koncertů vážné hudby, tedy nejnáročnější kulturní aktivity, patří k činnostem, které se vytrácejí ze způsobu života mládeže. Příčiny spočívají v komercializaci kultury, a tedy její nedostupnosti, jiné orientaci ve volném čase, pohodlnosti a výchovy komerční televizí a celou masovou kulturou ke kýči a braku. Pokles některých aktivit je kompenzován jinými aktivitami. Především jde o kompenzaci osobními počítači. (Sak, Saková, 2004, s. 59-62).

Podle Národní zprávy o zdraví a životním stylu dětí a školáků by přijatelná denní doba sledování televize neměla přesahovat dvě hodiny denně, sledování televize. Většina dětí tráví před televizní obrazovkou více než dvě hodiny denně. Zároveň přibližně sedm z deseti dětí tráví více než dvě hodiny denně u počítače. S rostoucím věkem byl zaznamenán nárůst času stráveného u počítače, a to jak u chlapců, tak u dívek. Sledování televize u dětí mírně pokleslo, dramaticky ovšem narostl počet dětí, které tráví dvě a více hodin u počítače ve všech věkových kategoriích. S tím potom souvisí nedostatečná úroveň pohybové aktivity a sedavý životní styl. To je jedním z klíčových faktorů vzniku hromadných neinfekčních onemocnění. Také s tím úzce souvisí problémy,

jako jsou bulimie, konzumace slazených nápojů a tučných jídel a nižší konzumace ovoce a zeleniny. (Národní zpráva o zdraví a životním stylu dětí a školáků, 2010, s. 22).

Přibližně tři čtvrtiny dětí nedosahují na šedesát minut pohybové aktivity každý den v týdnu jako doporučení udávané Světovou zdravotnickou organizací. Frekvence pravidelně vykonávané pohybové aktivity je u dívek nižší než u chlapců, a to ve všech věkových kategoriích. Úroveň pohybové aktivity u dívek s rostoucím věkem klesá. Nedostatek pohybu a výskyt nadváhy a obezity u dětí spolu úzce souvisejí. Z hlediska přípravy intervencí, programů a strategií zaměřených na zvýšení úrovně pohybové aktivity u dětí je důležitým faktorem motivace dětí k pohybu. Nejčastější uváděné důvody k vykonávání pohybové aktivity jsou u chlapců i u dívek všech věkových kategorií užít si, seznámit se s kamarády, zlepšit si zdraví a vidět se s kamarády. Nejméně uváděným důvodem bylo vyhrát. (Národní zpráva o zdraví a životním stylu dětí a školáků, 2010, s. 22).

Výskyt nadváhy a obezity v dětském věku má vážné zdravotní důsledky v oblasti fyzické (kosterní, svalový, kardiovaskulární systém), psychické i sociální. Nadváhou nebo obezitou trpí přibližně pětina chlapců a desetina dívek. Ve všech věkových skupinách chlapci ve výskytu nadváhy a obezity výrazně převyšují dívky. Ve skupině třináctiletých je počet chlapců s nadváhou a obezitou třikrát vyšší než ve skupině dívek. Přes tato zjištění není se svou postavou spokojena každá třetí až čtvrtá dívka. Starší dívky častěji hodnotí svou postavu negativně. Negativní sebehodnocení postavy u chlapců oproti reálnému výskytu nadváhy a obezity je mnohem méně časté než u dívek. Preventivní programy zaměřené na boj s nadváhou a obezitou u dětí by měly být zaměřeny především na zvyšování úrovně pohybové aktivity a zlepšení stravovacích zvyklostí, a to jak v rodině, tak ve školním prostředí. (Národní zpráva o zdraví a životním stylu dětí a školáků, 2010, s. 21).

České přísloví „*co se v mládí naučíš, ve stáří jako když najdeš*“ přitom přesně vystihuje postoj Světové zdravotnické organizace, že chování a životní styl v dospělosti jsou výsledkem vývoje během dětství a dospívání. Na děti a mládež je třeba v oblasti prevence zaměřit největší pozornost.“ (Národní zpráva o zdraví a životním stylu dětí a školáků, 2010, s. 19).

Správné využívání volného času dětí a mládeže rozhoduje o rozvoji talentu mladého jedince, naplňování jeho potřeb, zájmů a na druhé straně se omezují rizika vzniku zdravotních problémů a tendence k negativnímu sociálnímu jednání.

2.4 Aktivní využívání volného času sportem

Aktivní trávení volného času je možnost využívání všech nabídek a možností v této oblasti. Nabízejí je různé druhy sdružení, organizací a institucí. Jedná se o veřejné organizace, jako jsou školy a školská zařízení, která pracují s dětmi a mládeží ve volném čase, různé sportovní oddíly, zájmové organizace, Skaut nebo Sokol. Také samy děti a mládež mohou trávit aktivně svůj volný čas sportem či různými hrami s kamarády. Pro realizování svých zájmů a zálib mohou využívat veřejná zařízení a areály jako jsou školní sportovní areály, většinou veřejných institucí.

Sport může být provozován na vrcholové úrovni, kdy se jedinec sportu věnuje pravidelně, s určitým tréninkovým plánem, pod dohledem trenéra. Postupně ze záliby se stává povinnost. U vrcholového sportu se vždy dbá na věk jedince. Jedná se o sporty, které nabízejí sportovní kluby, oddíly nebo občanská sdružení. Pro tyto aktivity je nutné velmi dobré materiální zajištění, dobře vybavená sportoviště nebo stadiony.

V dnešní době v moderních školních areálech je možné trávit volný čas nejen vrcholovým sportem ale určitě i sportovními aktivitami na rekreační úrovni. Pro rekreační sportování není nutné velké materiální vybavení. Postačí přiměřený prostor, který je vhodný pro zvolenou pohybovou aktivitu. Účastníci nepociťují potřebu se pravidelně scházet. Často se ale pravidelně schází, což většinou zapříčiňuje vždy přítomná dobrá atmosféra a příjemné pocity z rekreační činnosti. Tyto příjemné rekreační činnosti nám můžou překazit jen důvody, jako jsou absence spoluhráčů, dočasné uzavření areálu nebo špatné počasí. Rekreační sport není nijak omezen, může ho provozovat každý. Nezáleží při něm na pohlaví nebo na fyzické kondici. Navíc má každý možnost vybrat si svobodně ty činnosti, které jsou mu nejbližší a které ho nejvíce baví. Rekreační sport dětí a mládeže se moc neliší od sportování dospělých. Nejčastěji bývají rekreačními aktivitami míčové hry.

Děti a mládež budou spíše volit aktivity rekreační nebo odpočinkové. Často děti a mládež v jejich volném čase vyrazí za sportem a aktivitami podporující fyzickou zdatnost, což je pro ně hodně důležité a při čemž mají možnost vybit nahromaděnou energii. Všechny děti však nejsou na sport nadané a mnohdy je ani nebaví. Pravidelné pohybové činnosti pomáhají řešit problém klesající tělesné zdatnosti. Alespoň přiměřená pohybová aktivita je podmínkou zdravého vývoje. Děti i mládež mají rády sporty, jako jsou například fotbal, hokej, basketbal, atletika, ping-pong, tenis nebo volejbal. Děti objevují i úplně nové populární sporty jako jsou třeba florbal, frisbee, inline bruslení, jízda na koloběžce, lezení na umělých stěnách, vyžití v lanových centrech, chození po laně a jiné. Nejdůležitějším předpokladem co musí děti a mládež mít k aktivnímu a smysluplnému využívání svého volného času, je zájem.

Důležitou podmínkou pro aktivní využívání volného času dětí a mládeže je motivace. Každého jedince může ke sportování motivovat něco jiného. Velkou motivací často bývá potřeba vyzkoušet si něco nového. Zapojením jedince do aktivní činnosti je pravděpodobné, že si tuto činnost oblíbí. S dobrými výsledky obliba činnosti roste a úspěšný jedinec se k ní bude nadále vracet. Úspěch také zvyšuje sebehodnocení, sebevědomí a jistotu. Motivací pro děti a mládež je i kladné hodnocení činnosti uznávanými osobnostmi, jako jsou rodiče, kamarádi, známí, učitelé nebo vychovatelé. Výrazný motivační vliv na děti a mládež mají i jejich uznávané vzory. Jsou jimi známé sportovní osobnosti, například oblíbený sportovec Roman Šebrle. Děti jej pak na hřišti napodobují a hrají si na něj.

2.5 Výchova a volný čas

Výchova je důležitou a zodpovědnou činností, která formuje a utváří jedince. Jestliže je na vychovávané působeno systematicky a správně, měla by z něj být osobnost zdravě vyvinutá a vyrovnaná. Tato osobnost v podobném duchu bude také vychovávat ostatní, například své potomky nebo vrstevníky a své blízké. V naší společnosti na sebe působí výchovně všichni navzájem. Podstatná je však výchova dětí, která probíhá většinou nejprve u rodičů, později ve škole, ale probíhá i ve volném čase. Děti a mládež jsou ve svém volném čase ovlivňováni vrstevníky, s kterými se setkávají denně na hřištích

nebo ve sportovních areálech. V současné době mají kromě výchovy a působení společnosti i značný výchovný vliv média.

Pedagogická encyklopedie nám o této významné činnosti říká: „**Výchovu** lze v tomto smyslu vymezit jako proces záměrného a cílevědomého působení na vychovávaného, a to zejména cestou vytváření a ovlivňování podmínek pro rozvoj dětí a mladých lidí, pro jejich vlastní bytí se sebou samými, s druhými lidmi, se společenstvím, s přírodou.“ (Průcha, 2009, s. 19).

Z pedagogického slovníku se o **výchově** dozvíme následující: „Proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji. Různá pojetí výchovy byla ovlivněna sociokulturními podmínkami, odlišnými koncepcemi pojetí člověka, akcentací jednotlivých stránek výchovného procesu. Někteří autoři chápou výchovu jako plně řízený proces ovlivnění nehotového člověka pedagogem nebo institucí, naplněný snahou podřídít jej normám společnosti apod. (např. G. A. Lindner, R. Hubert, J. Leif). Jiní akcentují úlohu samotného vychovávaného jako subjektu vlastního formování a zvýrazňují podíl osobnosti na vlastním utváření (např. J. J. Rousseau, J. Dewey, E. Key, C. Freinet a další). Třetí proud vychází při vymezení výchovy z interakce mezi pedagogem a žákem (např. D. S. Petera, G. Mialaret). Účinnost výchovy je závislá na míře interiorizace výchovných vlivů vychovávaným jedincem. K té dochází, je-li jedinec otevřen pedagogickému působení, odpovídá-li jeho zkušenosti, vytvoří-li se v jeho vědomí potřeby zdokonalovat se, stát se subjektem vlastního utváření. Neúčinnost čistě verbálního působení je nahrazována účinnější organizací zkušenosti vychovávaného. Z moderního hlediska je proto výchova především procesem záměrného a cílevědomého vytváření a ovlivňování podmínek umožňujících optimální rozvoj každého jedince v souladu s individuálními dispozicemi a stimulujícími jeho vlastní snahu stát se autentickou, vnitřně integrovanou a socializovanou osobností.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 345).

Výchova ve volném čase je veškerá výchovná činnost s dětmi a mládeží, která probíhá mimo povinné vyučování. Patří do ní veškeré působení, které neslouží realizaci základních biologických potřeb ani školních nebo pracovních povinností. Má odpočinkový, vzdělávací, relaxační a pracovní charakter. Cíle výchovy mimo vyučování vycházejí z potřeb dětí, které vyplývají z objektivních zákonitostí jejich fyzického, psychického a sociálního zrání, potažmo využití všech těchto potenciačních

vlastností k dalšímu rozvoji jejich osobnosti. Plní funkce výchovně-vzdělávací, zdravotní, sociální a preventivní. Jejimi realizátory kromě nejrůznějších dětských a mládežnických center institucí volnočasových aktivit, dětských sdružení nebo středisek volného času jsou i školy. Volnočasové aktivity uskutečňované v těchto prostředcích mají různý rozsah, obsah, míru samostatnosti, závislosti, hodnotové zaměření a účinky pomáhají utvářet jednotlivce, skupiny, mladou generaci a celou společnost. Často se prolínají, protínají a navzájem podporují, někdy se však ve svém účinku míjejí nebo si navzájem překáží. Ze všech těchto důvodů význam výchovného zhodnocení volného času trvale roste. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 65-69).

Cílem výchovy je vychovat člověka, který dokáže se svým volným časem rozumně hospodařit, uvědomuje si jeho životní hodnotu, má pestré a mnohostranné zájmy a také jeden svůj hluboký, celoživotní zájem. Měl by to být jedinec aktivní, nejen přijímající podněty, ale schopný vyvíjet úsilí, věnovat se činností, které přinášejí uspokojení a poskytují příležitost k navazování nových kvalitních vztahů mezi lidmi. S výchovou bezprostředně souvisí utváření životního stylu. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 65-69).

2.6 Prevence sociálně patologických jevů

Základní strategií prevence je výchova ke zdravému životnímu stylu, k osvojování pozitivního sociálního chování a k zachování integrity osobnosti. Prevence znamená předcházení problémům, různým negativním jevům nebo vlivům. V našem případě jde o předcházení všeobecně nežádoucímu společenskému chování. Prevence sociálně patologických jevů se orientuje především na děti a mládež, protože hlavně děti a mládež jsou nejvíce vystavovány socializačnímu působení. Zejména děti a mládež jsou mnohem více tvární a ovlivnitelní, než dospělí. (Machová, Kubátová, a kol., 2009, s. 14-15).

Pedagogický slovník nám o **prevenci** říká: „Jde o soubor opatření zaměřených na předcházení nežádoucím jevům, zejména onemocnění, poškození, sociálně patologickým jevům. Uvádějí se dvě typologie: **1. Primární** prevence, která zabraňuje vzniku nežádoucích jevům; **sekundární** prevence, která se snaží nežádoucí jevy včas odhalit a pracovat s nimi už v rané fázi jejich vzniku; **terciární** prevence, která se snaží

zabránit dalším komplikacím, když už nežádoucí jevy běží. **2. Nespecifická** prevence, která je zaměřená na celou sledovanou populaci (podporuje žádoucí formy chování, účelné využívání volného času, sportovní aktivity); **specifická** prevence adresovaná osobám, které jsou v riziku, u nichž je vyšší pravděpodobnost, že dojde k nežádoucím jevům (je jim poskytována specifická péče, zaměřená proti konkrétnímu riziku); **indikovaná** prevence, která je adresována jedincům, u nichž již propukly nežádoucí jevy (snaha minimalizovat nežádoucí dopady, recidivy). V pedagogice je velmi důležitá např. prevence násilného jednání, užívání návykových látek a vzniku závislostí, prevence nemocí a úrazů.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 218).

Prevenici výskytu sociálně patologických jevů u dětí a mládeže můžeme tedy rozdělit z různých úhlů pohledu. **Přímá** prevence se zaměřuje proti sociálně patologickým jevům, **nepřímá** prevence je zaměřená na zlepšení životních podmínek. Prevence je z hlediska efektivity velmi výhodná. Je snadnější problémům předcházet než je řešit později. Také vychází levněji, protože náklady na převýchovu jsou velké a výsledky nejsou vždy zaručené. Obecně je mnohem lepší a účinnější předcházet negativním vlivům, než se později velmi obtížně vyrovnávat s jejich následky. Školská zařízení, která se podílejí na výchově ve volném čase, pracují většinou v oblasti nespecifické primární prevence. Proto stojí za to věnovat co největší pozornost, včetně materiálních prostředků, právě primární prevenci. Současná společenská situace však tuto skutečnost dostatečně nepodporuje. Přesto je žádoucí na děti vhodně a preventivně působit a dávat jim správný osobní příklad, tak si velmi pravděpodobně své dobré návyky získané v mládí přenesou až do dospělosti. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 192-198).

2.6.1 Sociálně patologické jevy

Děti a mládež ve svém dosavadním životě nedisponují takovými zkušenostmi jako dospělí a nemusí být ještě dostatečně sociálně a psychicky odolní. Proto jsou zranitelnější působením nežádoucích vlivů. Sociálně patologické jevy jsou všechny všeobecně nežádoucí nebo nenormální společenské jevy. Patří mezi ně všechny druhy deviantního a protisociálního chování. Jedná se například o různé formy násilí, závislosti a celou řadu dalších neobvyklých sociálně patologických jevů.

Společensky nežádoucí chování nelze zcela vymezit jednou definicí. V odborné literatuře existuje mnoho způsobů a možností výkladu tohoto termínu. Pedagogická encyklopedie uvádí čtyři nejčastější vymezení: „**1. sociálně patologické jevy** (shrnující pojem pro nežádoucí, nenormální chování, které svými negativními důsledky ohrožuje svého nositele i společnost); **2. asociální chování** (bezohledné chování, které neodpovídá mravním normám dané společnosti); **3. antisociální chování** (společensky vysoce nebezpečné chování spojované se záměrnou verbální i fyzickou agresí; pojem označuje páchaní trestné činnosti); **4. delikventní chování** (sociálně nežádoucí až úmyslné protispolečenské chování v širším smyslu než kriminalita; označuje se jím páchaní trestných činů, přestupků nebo jiných deliktů).“ (Průcha, 2009, s. 217).

V dnešní době se děti a mládež snadno uchylují k násilí. Může to být způsobeno i tím, že násilí je čím dál více prezentováno v televizi, ve sportu nebo se s ním přímo děti a mládež ztotožňují v počítačových hrách. Některé děti tak demonstrují vlastní sílu nad druhými nebo násilím řeší neadekvátně své vlastní nezdary. Problémem je, že k násilí se uchylují čím dál tím mladší děti. Nejčastěji se mezi dětmi násilí vyskytuje ve škole nebo v průběhu jejich volného času, třeba na hřišti. Do této kategorie patří například častý problém, jímž je šikana. Děti se více a více stávají agresivní, a to nejenom k vlastním vrstevníkům, ale napadeným se může stát i pedagog nebo vychovatel. Často agresí zaměřují na příslušníky jiných etnik. Jinou formou násilného chování je vandalismus. Děti a mládež často ničí soukromý a veřejný majetek s pocitem své vlastní převahy nebo potřebou zanechání svého vlastního odkazu. Snad ve všech větších městech se vyskytují malby na stěnách budov a zdi vytvořené takzvanými sprejery.

Často je slyšet o stále rostoucích problémech se závislostí dětí a mládeže na návykových látkách, čímž ohrožují sebe a své vrstevníky. Experimentují s drogami přímo ve škole o přestávkách, na diskotékách nebo na hřištích a ve sportovních areálech. Závislosti se netýkají jen drog, alkoholu, kouření. V současné době do této kategorie patří i závislosti, kterým se říká virtuální drogy, kam patří závislosti na počítači, televizi, videu nebo DVD. Odborné publikace ještě uvádějí závislost, kdy jedinci podléhají automatovým hrám, což je nazýváno patologické hráčství nebo gamblerství.

Známým nežádoucím projevem chování jsou také krádeže, které bývají úzce provázány s ostatními nežádoucími projevy chování. Například jedinec holdující drogám

si musí nějak obstarat finanční obnos, aby si drogu mohl dovolit. Proto, když není možné odcizit přímo peníze, zabývají se tito jedinci krádežemi různých věcí, které později někde zpeněží. Dříve docházelo často ke krádežím jízdních kol, mobilních telefonů a všeho dalšího, o co je zájem.

Dalšími nežádoucími projevy může být záškoláctví související se špatnými návyky nebo kriminalitou a delikvencí, nebezpečné sexuální chování, tělesné poškozování, v extrémních případech s následkem smrti. Také se setkáváme s případy anorexie, bulimie, případně méně obvyklé pyromanie, kleptomanie, trichotillomanie. (Fischer, Škoda, 2009, s. 126).

2.6.2 Volnočasové aktivity jako prevence sociálně patologických jevů

Dospívání je velmi významné období formování osobnosti. Je proto velmi důležité, aby byl volný čas vhodně využíván už od dětství. Způsob trávení volného času je totiž jedním z významných faktorů, ovlivňujících vznik sociálně patologických jevů. Vhodný výběr z velkého množství existujících volnočasových aktivit může mít velký význam v prevenci sociálně patologických jevů. Člověku, který má několik koníčků či zálib, už asi nebude zbývat moc času ani energie na jednání, které je všeobecně považováno za protispolečenské. Z tohoto důvodu je oblasti prevence sociálně patologických jevů věnována mimořádná pozornost. Děti a mládež, když nemají přiměřené zájmy, svého koníčka, nudí se, mohou snadněji podlehnout negativním vlivům asociálních jedinců a part. Mohou se stát závislými na virtuální droze v případě nedostatku emocionálních sociálních vazeb. Naopak dítě, které má svůj oblíbený sport nebo jiné zájmové činnosti, nebude pravděpodobně z nudy rozbíjet různý veřejný nebo soukromý majetek, páchat trestnou činnost, týrat a šikanovat mladší a slabší spolužáky. (Vyhnálková in Kantorová, 2010, s. 166-167).

Volnočasové aktivity jsou především primární prevencí vzniku sociálně patologických jevů. U aktivních jedinců plnících si své povinnosti ve škole, v domácnosti a současně provozujících ještě svoje oblíbené zájmy, rizika vzniku sociálně patologických jevů jsou snížena na minimum. Smysluplné zájmy každou osobnost rozvíjí a obohacují o nové poznatky a zkušenosti. Nezáleží na druhu oblíbené aktivity. Ať je to sport

nebo umění, vždy se jedince obohacuje a rozvíjí nové dovednosti a ty potom i prohlubuje. Sportem získáváme fyzickou kondici a naše zdraví bývá odolnější. Při uměleckých činnostech rozvíjíme více tvořivou a estetickou stránku. Avšak obojí má hodně společného. Jestliže tyto činnosti děláme s oblibou, máme i dobré vztahy s druhými. Stýkáme se s jedinci se stejnými zájmy, což se projevuje na velmi vysoké psychické vyrovnanosti, celkové spokojenosti a odolnosti jedince. Stejněho uspokojení dosahují i jedinci zaměřující se spíše na čistě individuální zájmy, přestože nejsou pravidelně v kolektivu vrstevníků. Bývá to způsobeno rozdílností povahy osobností, kdy někteří jedinci stále vyhledávají sociální kontakty a druzí naopak preferují klid a částečnou samotu. Tyto jedince spíše individuálně zaměřené může tak naplňovat a uspokojovat například čtení knížek, sledování přírodních nebo historických krás.

Volnočasové aktivity si svobodně vybíráme. Slouží nám k odpočinku, a to jak aktivnímu, tak pasivnímu, rekreaci, relaxaci, zábavě, zájmovému vzdělávání a zájmovým činnostem. Můžeme je provozovat individuálně nebo skupinově, pravidelně a cíleně nebo naopak příležitostně a nahodile. Pro každého je volnočasovou aktivitou úplně něco jiného.

3 Faktory ovlivňující volný čas dětí a mládeže

Život a vývoj dětí a mládeže je významně formován jejich výchovou, socializací a v dnešní době i médií. Velkou měrou na ně působí skutečnost, kde a jak vyrůstají. Do jakého prostředí se narodily a kde žijí. Ohromný technický pokrok a bydlení ve výškových domech na sídlištích, které jsou typické pro dnešní dobu, ovlivňuje asi většinu jedinců. Tyto podmínky také zásadně mění způsob života dětí a mládeže. Velmi důležitým činitelem je vlastní rodina, která dává dítěti důležité základy pro jeho další vývoj. Ovlivňuje ho od útlého věku, poskytuje mu odpovídající znalosti, včetně rozvíjení dovedností a návyků a formování postojů. Později dítě vstupuje mezi vrstevníky. S nimi se dostává do kontaktu ve svém volném čase nebo ve škole. Vrstevníci mají také velký podíl na utváření osobnosti jedince a jeho směřování v dalším životě. (Machová, Kubátová, 2009, s. 16-17).

3.1 Lokální prostředí

At' člověk chce nebo nechce, je se svým okolním prostředím úzce spjat. Lokální prostředí je významným prostorem a činitelem volného času dětí a mládeže.

„**Lokální prostředí** představuje menší územní celek, kde lidé bydlí, pracují a tráví volný čas. Tato území jsou ovlivněna činností člověka, ale jednotlivec je sám nemůže ovlivnit.“ (Čeledová, Čevela, 2010, s. 28).

Města se od sebe odlišují tradicemi, sociálním a profesním profilem, ekonomickou a kulturní úrovní, postavením mladé generace, ale i pozorností k její výchově, vzdělávání a trávení volného času. Všechna městská prostředí ale vykazují podobné charakteristické znaky. S těmito znaky se můžeme setkávat ve městech každý den. Velká koncentrace populace na stísněném území může na obyvatele působit negativně. Převládá konzumní životní styl. Mezilidské vztahy se blíží k bodu mrazu a lidé jsou k sobě povrchní. Zhoršují se sousedské vztahy nebo úplně zanikají. Anonymita v životě a činnostech v lokalitě je úplně běžná. Proto nefunguje neformální společenská kontrola. Zhoršují se také vztahy v rodině. A ani autoritám se už nedostává tolik uznání, jako tomu bývalo dříve. Výchovy dětí a mládeže se výrazně ujímají instituce. Většina obyvatel včetně dětí a mládeže

se angažují v různých organizacích nebo sociálních skupinách. Relativně novým specifickým typem městského prostředí je sídliště, představující zvláštní komplex vztahů. Jsou to bydliště bez tradic. Základním problémem je to, že se většinou zapomnělo na dostatek travnatých ploch, hřišť, parků a sadů. To se pak promítá do utváření osobností dětí a mládeže. (Kraus, 2001, s. 126-127).

Z těchto důvodů obce a regiony zvyšují koncepční i praktickou pozornost věnovanou volnočasovému životu a výchově dětí a mládeže. Města se tak významně podílejí na účasti dětí a mládeže na volnočasových aktivitách. Ovlivňují je prostřednictvím svých záměrů a aktivitami, institucemi, zejména však materiální podporou.

3.2 Rodina

„Rodina je považována za nejdůležitější sociální skupinu, ve které člověk žije. V rodině dochází k uspokojování jeho fyzických, psychických a sociálních potřeb. Rodina poskytuje zázemí potřebné ke společenské seberealizaci, je zdrojem zkušeností a vzorců chování, které nemůže získat v jiném prostředí. Každá rodina je zdrojem specifického systému hodnot a jejich preference a ty ovlivňují chování členů rodiny v interakci se společenským okolím. Rodina formuje jedince v průběhu jeho vývoje, je významným nositelem jeho budoucích společenských rolí a identity obecně.“ (Fischer, Škoda, 2009, s. 140).

Pedagogická encyklopedie k tomuto pojmu uvádí: „**Rodina** je zpravidla charakterizována jako základní článek ve struktuře lidského společenství. Specifickým znakem, který ji odlišuje od jiných sociálních skupin, je její polyfunkčnost. Za hlavní jsou považovány ekonomicko-zabezpečovací, biologicko-reprodukční, emociálně-ochranná a výchovně-socializační funkce. Jsou chápány jako úkoly, které plní rodina jednak vůči svým členům, ale také ve vztahu ke společnosti.“ (Průcha, 2009, s. 487).

Dále nám pedagogická encyklopedie říká. „V sociologickém pohledu **rodina** působí jako mechanismus přenosu sociálního statusu z generace na generaci. Psychologický pohled zdůrazňuje podíl rodiny na socializaci dítěte. Z pedagogického

hlediska rodina sdílí společný cíl podobně jako škola, jímž je optimální vývoj dětí.“ (Průcha, 2009, s. 319).

Správně fungující rodina by měla dávat dětem a mládeži vše co potřebují pro jejich správný vývoj. Každý potřebuje mít důležité podmínky k životu a těmi jsou jistota, zázemí, harmonie, citová podpora, ochrana, inspirace, motivace a často i důležité rady od zkušenějších rodičů. V rodině dochází také k výchově. Děti jsou tak již směřovány od raného věku k určitým zájmům a zálibám. Ty často přebírají od svých rodičů, kterým se chtějí vyrovnat. Řeknou si „*když to dokáže táta nebo máma, dokážu to také.*“ Děti mají po rodičích vrozené určité vlohy a předpoklady, které mohou být zodpovědnými rodiči rozvíjeny. Dalším důležitým faktorem je samozřejmě ekonomické zázemí rodiny. V dnešní době budou mít více možností aktivního vyžití ve volném čase spíše děti z dobře situovaných rodin, než z rodin s nízkými příjmy. To však ještě nemusí znamenat, že děti z chudších rodin by se namohly zdravě rozvíjet. Často tito jedinci bývají průbojnější a odolnější než jedinci zahrnutí luxusem, kteří již nepocítují žádnou motivaci snažit se. Proto prostředí, ve kterém děti a mládež vyrůstají, velmi ovlivňuje celý jejich život.

Sami rodiče bývají příkladem pro své děti. Jestliže nemají žádné zájmy a záliby, mohlo by se stát, že děti budou vyznávat stejný životní styl jako jejich rodiče. Potom může docházet k tomu, že dítě bude často zažívat nudu. To by mohlo být prvním předpokladem ke vzniku k negativnímu chování dítěte. Rodiče by měli případně najít pro dítě program a snažit se pozitivně ovlivnit jeho životní styl. Neměl by však být přehnaný, mohli by v dítěti vyvolat vzdor a opět možnost toho, že si dítě bude organizovat volný čas nesprávně. Rodiče by měli posilovat sebevědomí dítěte a naučit se ocenit jeho drobné úspěchy. Měli by se stát dobrým příkladem pro své děti. Dbát o své zdraví, tělesnou kondici a mít kvalitní koníčky. V případě jakýchkoliv problémů týkajících se dítěte, mohou rodiče vyhledat odbornou pomoc pedagogů, vychovatelů nebo přímo v pedagogicko-psychologické poradně. Důležité je, aby rodiče si všímali vlastních dětí, udělali si na ně čas, podporovali je a aktivně vyhledávali zájmy a vlohy svých dětí, protože investovaný čas i peníze jsou vkladem, který se určitě vyplatí.

3.3 Vrstevnická skupina

Ať člověk chce nebo nechce, dostává se do kontaktu s druhými lidmi. Děti se setkávají od raného věku s druhými dětmi, třeba na pískovišti. Dochází tak k jejich prvním sociálním kontaktům a učí se vycházet s druhými dětmi. Sdružují se jedinci blízkého věku, s obdobnými zájmy a často téhož pohlaví. Vrstevnické skupiny vznikají nejprve v místě bydliště, později se okruh vztahů a známostí rozšiřuje. Setkání s druhými přináší hlavně pozitivní prožitky, kdy s vrstevníky sdílíme stejné zájmy a záliby. Nemusíme svůj volný čas trávit sami a tím se vyvarujeme nudy. Dobrý kolektiv nás vždy vtáhne do hry a zajistí tak dobrou náladu a zábavu.

Pedagogický slovník o **vrstevnické skupině** uvádí následující: „Skupina dětí nebo mladých lidí přibližně stejného věku a často i s přibližně stejným sociálním statutem. Má významnou úlohu při socializaci jedince, zejména při přechodu k dospělé roli, nabízí určitou ochranu a zázemí, může částečně kompenzovat sociální a citovou deprivaci svého člena. Může mít na své členy výrazně pozitivní vliv (jaký se realizuje prostřednictvím některých organizací a hnutí mládeže), ale i vliv výrazně negativní, vedoucí k porušování kulturních norem (delikventní party, gangy).“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 341).

Pro vrstevnické skupiny neplatí žádná omezení. Existuje nespočet různých skupin lišících se svou velikostí a zaměřením. Mohou být různě velké nebo malé, smíšené věkově a dle pohlaví různorodé skupiny. Většinou se ale skupiny formují na základě společných zájmů, ať sportovních nebo jiných, a především na základě dobrovolnosti. Děti a mládež mohou trávit volný čas jen s těmi, s kterými chtějí být a s kým si rozumí. Důležité je, jestli daná skupina je pozitivní. Mimo to vznikají také skupiny negativní s protispolečenskými cíli. Samozřejmě tento problém, může vyústit až v problém společenský. Seskupování negativních part do band, gangů nebo různých extrémistických spolků, které zastávají stejný životní styl, či pohled na svět. Většinou se podílejí na kriminalitě a delikvenci a často také holdují různým návykovým látkám. Někdy se jedinci do těchto part přidávají z důvodu, že se chtějí jen odlišovat. Jindy je to spojeno s problémy v rodině, kdy tito jedinci pocházejí z dysfunkčních rodin a nežádoucí návyky získávají už od svých rodičů. U dětí frustrovaných nízkou podporou rodiny je pravděpodobnější, že se přimknou více k vrstevnické skupině, která na ně bude mít také

velký vliv. Mnohdy se může stát i pro jedince druhou rodinou. Často se tyto negativní skupiny formují již v mladém věku. (Řezáč, 1998, s. 158).

Pozitivní vrstevnické skupiny by dětem a mládeži neměli přinášet žádná větší rizika. Právě ony se stávají významným a nezastupitelným výchovným činitelem. Čím je dítě starší, tím se více osamostatňuje a rodiče nad ním mají stále menší dohled a vliv. Dříve nebo později mládež opouští své rodiče a dostává se například na internáty, kde jsou více pod vlivem vrstevníků. Potom už je jen na nich, s kým se budou stýkat, jaké hodnoty budou uznávat a jakým směrem se budou ubírat. Vrstevnické skupiny vždy byly a budou přirozenou potřebou realizace, udržování sociálních vztahů a kontaktů člověka.

4 Vliv školy na volný čas dětí a mládeže

Nejčastěji jsou školy známé jako místa určená pro učení, avšak i v době mimo vyučování se školy významně podílejí na možnostech trávení volného času dětí a mládeže. Proto kromě jiných školních aktivit, zpřístupňují v době mimo vyučování i své školní sportovní areály na území města. Školy ve svých areálech také většinou nabízí k zapůjčení i kvalitní sportovní vybavení z důvodů maximálního využití areálu. Asi drahé kvalitní hřiště bude bez míčů k ničemu. Veškeré tyto služby jsou bezplatné.

Je jasné, že při snaze dosažení zisků za zpřístupnění školních sportovních areálů veřejnosti v době mimo vyučování, by školy dětí a mládež, kteří nemají ještě pravidelný příjem, od návštěv školních areálů odradily. Potom by asi většina z nich trávila svůj volný čas na ulici nebo doma u počítače. Školy tak doufají, že tyto služby veřejnosti přilákají do těchto prostorů hlavně skupiny dětí a mládeže. Ti si do školních areálů rádi cestu najdou, protože škola je v jejich věku známým a přirozeným prostředím. Potom se mohou v bezpečí, v pěkných a udržovaných prostorách věnovat bezstarostně s kamarády svým zálibám.

Děti a mládež jsou nenásilně vedeni ke správnému a zdravému vývoji, rozvoji osobnosti a osvojování si zkušeností při sociálních kontaktech s vrstevníky. Na škole ale také leží velké břemeno a tím je údržba, zajištění bezpečí, modernizace a rozvoj těchto prostorů. V tom školy podporuje velkou měrou i Magistrát města Olomouce, jelikož je i jeho zájmem zdravý vývoj obyvatel města. Škola tak má velký pozitivní vliv na ovlivňování volného času dětí a mládeže. (Kraus, 1998, s. 106-109).

4.1 Nabídka škol pro trávení volného času dětí a mládeže

Děti a mládež představují nedílnou a dynamicky se rozvíjející složku obyvatel České republiky. Podporu a péči o tuto mladou generaci zajišťuje a zároveň hlavním garantem výchovy ve volném čase je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Je zřizovatelem celé škály institucí pro volný čas, vyvíjí snahu o koordinaci a financování činnosti společenských a profesních organizací mládeže. Jeho snahou a cílem je i eliminace nežádoucích jevů. Jednou z hlavních institucí, kterou zaštiťuje Ministerstvo

školství, mládeže a tělovýchovy, je bezesporu škola. Zpravidla škola, která je součástí města, má největší možnosti vytvořit dětem zajímavé nabídky pro využití volného času. Měla by dětem a mládeži nabídnout prostředí, ve kterém se budou cítit dobře a budou ochotné využívat všechny dostupné aktivity školy. Proto školy vynakládají značnou část úsilí na budování kvalitních sportovních venkovních areálů a za pomoci odborníků pro situace a problémy, které nelze řešit vlastními zdroji, neustále zlepšují prostředí těchto areálů. (www.msmt.cz¹).

Porovnání škol v rámci nabídek aktivit pro volný čas je poměrně složité. Nelze jednoznačně říci, která škola poskytuje lepší nabídku. Vždy se musí brát v úvahu její možnosti a také situace v dané lokalitě. Každá má svoje specifika a také záleží na jejich prostorových možnostech a poloze. Škola by samozřejmě měla vytvářet stejný prostor a stejné podmínky pro všechny, zároveň umožňovat rozvoj a nadání talentovaných dětí a mládeže. Škola může ve svých areálech organizovat různé zájmové kroužky a sportovně zaměřené akce. To přiláká děti a mládež i z dalších přilehlých částí města a zvýší tak celkové využití školního areálu. Školy by se měly snažit o rozšiřování možností, pestrosti a rozmanitosti v jejich sportovních areálech, které vychází ze zájmů dětí a mládeže. Proto je důležité zabezpečení odpovídající výše finančních prostředků na zajištění běžného provozu, údržby areálu školy a jeho modernizaci. Snahou by tedy mělo být i získávání finančních prostředků například pomocí nejrůznějších projektů a grantů, případně pomocí vlastních činností nebo z pronájmů prostorů. Důraz by měl být kladen na prezentování školy na veřejnosti formou, jako například při dnech otevřených dveří, propagací v tisku nebo na internetových stránkách. Součástí rozvoje školních areálů bývají operativní korekce podle výsledků hodnocení dětí, mládeže různými kontrolními a srovnávacími testy, také na základě impulsů učitelů, kontrolních a inspekčních orgánů, případně podle výzkumných a poznávacích činností v oblasti dětí a mládeže. Užitečná je spolupráce s ostatními školami v blízkém regionu z důvodů předávání si zkušeností, získávání inspirací nebo organizování společných akcí nejen ve školních, ale i mimoškolních aktivitách. S tím souvisí samozřejmě spolupráce s pracovníky spřátelených škol v regionu. Měla by fungovat komunikace s rodiči, tím je vtáhnout více do dění školy tak, aby se stali přirozenými partnery školy,

¹ *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Mládež* [online]. QCM, © 2006-2012 [cit. 2012-10-12]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez>

jejichž názory jsou respektovány a využívány pro další rozvoj školy. Nutné je být partnerem nejen obce, ale i dalších organizací a spolků. (www.msmt.cz²).

Školy vynakládají značné úsilí pro vytvoření kvalitního prostředí k trávení volného času dětí a mládeže. Tím chtějí vést děti a mládež ke zdravému životnímu stylu. Nabídnout a ukázat dětem a mládeži nové volnočasové aktivity jako alternativu životního stylu. Preferovat sportovní výchovu jako způsob relaxace a trávení volného času. Budovat tak fyzickou zdatnost a zlepšovat odolnost organismu dětí a mládeže. Vychovávat děti a mládež k toleranci, spolupráci a pochopení druhých. Vést je k týmové práci, k vzájemné pomoci, sounáležitosti a vzájemnému respektu. Mít rád sebe, své nejbližší okolí a být příkladem pro ostatní. Získat zkušenosti, vědomosti, dovednosti a postoje, které budou uplatnitelné v životě.

Školy také při výchově dětí a mládeže kladou důraz na následující principy:

- Vést děti a mládež k dodržování stanovených pravidel, zejména provozního řádu.
- Věnovat pozornost rizikovému chování a protidrogové prevenci, bojovat proti projevům rasismu, xenofobie a proti šikanování.
- Podporovat všeobecné a rovné možnosti pro všechny.
- Vytvořit podmínky nadaným dětem a mládeži, umožnit jim tak rozvoj.
- Vytvořit podmínky dětem a mládeži s různým druhem postižení.
- Rozvíjet nejen intelektuální nadání, ale i nadání pohybové, manuální, estetické, apod.
- Rozvíjet silné stránky dětí a mládeže a tím eliminovat jejich vlastní nedostatky. (www.msmt.cz³).

Důležité je, že i když celkové podmínky ve školství nejsou nejlepší, školy mají zájem nabízet dětem a mládeži kromě kvalitní výuky i plnohodnotné využití ve volném čase. Školní areály se tak trvale dostávají do podvědomí široké veřejnosti jako místa vhodná a bezpečná k trávení volného času ve městě. Velkou měrou tak přispívají k podpoře aktivního vyžití dětí a mládeže. Kladně na ně působí spontánními i záměrnými

² *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Základní vzdělávání: Dokumenty: Koncepční dokumenty* [online]. QCM, © 2006-2012 [cit. 2012-10-12]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/koncepcni-dokumenty>

³ *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Základní vzdělávání: Dokumenty: Koncepční dokumenty* [online]. QCM, © 2006-2012 [cit. 2012-10-12]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/koncepcni-dokumenty>

výchovnými vlivy. Staly se trvalou součástí politiky společnosti a jejich význam v současných podmínkách stále roste.

4.2 Trávení volného času v areálech škol

Místní orgány měst, obcí a krajů zpracovávají zásady a praktické směry své politiky vzhledem k mladé generaci, ale i směrem k vytváření materiálních, technických a prostorových podmínek pro činnost organizací, sdružení a dalších zařízení volného času dětí a mládeže, kam dnes lze zařadit důležitá zařízení volného času dětí a mládeže. Což jsou hřiště v místě bydliště, městská hřiště a školní sportovní areály. Účelem je podpora herních aktivit jako důležité a přirozené potřeby dětí a mládeže, což přispívá k jejich zdravému vývoji. Z této myšlenky vychází snaha vytvářet ucelené soustavy různých typů hřišť, jako samostatných zařízení s místním i vzdálenějším dosahem. Hřiště hrají důležitou roli v účelném trávení volného času dětí a mládeže, ale i v činnosti organizací. Stálé prostory pro hry na sportovních hřištích a víceúčelová hřiště s trávíky a plochami pro pohybové a míčové hry, jsou určeny zejména dětem a mládeži.

Může se vyskytnout problém s nedostatkem vhodných sportovišť. S novou výstavbou a rozšiřováním ploch z komerčních důvodů ubývá prostorů volně přístupných, na kterých by si mohly děti různého věku hrát nějaké hry. Zahrát si kopanou, vybíjenou či jinak aktivně prožívat svůj volný čas. Školy a její prostory jsou odjakživa vnímány širokou veřejností, dětmi a mládeží jako vhodná a bezpečná místa k aktivnímu trávení volného času. Školy zpřístupněním svých školních areálů v době mimo vyučování, tak nabízejí zajímavou alternativu vhodného, smysluplného a aktivního využití volného času. Vždy se ve městě najdou školy s vhodnými prostory k různým hrám a sportu, které bývají otevřeny v době mimo vyučování veřejnosti.

Dřívější možnosti trávení volného času ve školních areálech byly poněkud odlišné. Mnoho lidí si ještě pamatují rozbahněné hřiště, starý škvárový ovál nebo betonové plochy, na kterých si rozbíjely kolena celé generace. Některé školy stále ještě využívají hřiště v takovémto stavu, která dosud neprošla modernizací. Avšak zastaralá školní hřiště již nenabízejí kvalitní možnosti trávení volného času a často tyto areály mohou děti a mládež odradit od jakýchkoliv aktivit. Proto je potřeba tyto areály přeměňovat

na moderní, funkční, bezpečná a ekologická sportoviště. Zlepšit tak podmínky pro sportování, možnosti bezstarostného pohybu pokud možno po celý rok, minimalizování rizik zranění sportovců, snížení nákladů na údržbu sportovních ploch, zatraktivnění sportovních aktivit a přilákání více dětí a mládeže ke smysluplnému trávení volného času. (www.linhartsport.cz⁴).

Každá škola nebo obec by měla mít moderní školní víceúčelové sportoviště. Moderní technologie a moderní sportovní povrchy činí dnes ze školního sportoviště místo mnohem více multifunkční a především bezpečné, než tomu bylo v minulosti. Sportoviště jsou strukturována tak, že umožňují provozovat prakticky všechny druhy sportů s vysokým nasazením a mimořádným sportovním zážitkem. Moderní povrchy zajišťují vyšší bezpečí a pohodu dětí a mládeže při sportu a hře. Navíc je možná volba několika variant barevného provedení umělých povrchů a tím dosažení celkového lepšího estetického vzhledu sportovního areálu. To je hodně důležité pro děti a mládež, kteří stále preferují pěkný vzhled prostředí, ve kterém mají trávit svůj volný čas. Při dobrých podmínkách lze sportoviště využívat celoročně, v kombinaci s umělým osvětlením pak v jakoukoli denní dobu. Nezanedbatelné jsou také nízké náklady na údržbu. Lze také kombinovat využití sportoviště školního se sportovištěm pro volnočasové aktivity. Sportoviště se tak stává nejen místem k tréninku a nácvičení nových dovedností, ale může také sloužit k odpočinku a relaxaci. (www.linhartsport.cz⁵).

Obce a školy by měly disponovat moderními sportovišti, která poskytují vysokou míru bezpečnosti, umožňují pohyb za každého počasí a vyžadují minimální nároky na údržbu. Podle kvality a úrovně sportovišť se často posuzuje i samotná úroveň obcí a měst. Zájem o modernizaci stávajících školních areálů nebo výstavby nových areálů každoročně roste a na jejich podporu je poskytováno poměrně velké množství dotací, které z velké části tyto rekonstrukce a výstavby finančně pokrývají. Tyto prostředky jsou využity na výstavbu a rekonstrukce malých i velkých hřišť a sportovišť pro obce i školy. Avšak vždy je potřeba nalézt ideální řešení, odpovídající potřebám i finančním možnostem, ať již jde o velikost sportoviště, členění hřiště, výběr nejvhodnějších materiálů a technického vybavení. Každý sportovní areál v sobě skrývá mnoho důležitých detailů,

⁴ Linhart: *Sportovní stavby Linhart: Projekce* [online]. Copyright, © 2011 [cit. 2012-09-19]. Dostupné z: <http://www.linhartsport.cz/projekce>

⁵ Linhart: *Sportovní stavby Linhart: O firmě* [online]. Copyright, © 2011 [cit. 2012-09-19]. Dostupné z: <http://www.linhartsport.cz/o-firme>

jejichž zanedbáním se snižuje užitná hodnota sportoviště, jeho životnost i bezpečnost a zvyšují se náklady na jeho údržbu. Proto je důležité dbát na plnou funkčnost a dlouhou životnost. Vždy je lepší vsadit na promyšlený projekt a špičkové materiály, zajišťující maximální požitek ze sportovní aktivity, pečlivé zpracování sportoviště a odpovídající cenu. Některé školy disponují jak velkými sportovními areály, náročnými atletickými ovály, fotbalovými hřišti vhodnými i pro profesionály, tak i plnohodnotnými víceúčelovými hřišti. Jiné školy s omezeným rozpočtem pak disponují „jen“ plnohodnotným víceúčelovým hřištěm. (www.linhartsport.cz⁶).

Školní areály se mohou lišit podle využití a podle možností každé školy. Školy tak disponují specifickými sportovními areály. Některá disponuje víceúčelovým hřištěm typických rozměrů. Jiná preferuje ideální školní sportoviště s atletickou dráhou a sektory. Další školy chtějí kompaktní školní sportovní areály s atletickou dráhou a s velkým a malým víceúčelovým hřištěm. Při dostatečných finančních prostředcích není problém mít velkoryse pojaté školní sportovní areály s atletickým oválem, uvnitř hřiště s přírodním trávníkem a umělou závlahou, se dvěma víceúčelovými hřišti a hřištěm na plážový volejbal. Tam, kde je obrovské vytížení a zájem o pohybové aktivity nebo se jedná o sportovní školy, jsou vhodné multifunkční školní sportovní areály. Rozsáhlý komplex obsahuje atletický ovál, hřiště pro házenou, hokejbal, volejbal klasický i plážový, nohejbal, tenisový kurt, dále tribunku a šatny. (www.linhartsport.cz⁷).

Pro celkovou funkčnost sportovních areálů jsou důležité doplňky areálů. Doplňky a vybavení jsou vždy efektním a funkčním standardem každého sportoviště. Patří mezi ně například fotbalové a florbalové branky, tenisové, volejbalové sloupky a sítě, tenisové stěny, basketbalové a streetbalové koše, lavičky, tribunky, houpačky, prolézačky a další. Nadstandardními doplňky mohou být například lezecké stěny, in-line překážky, skate, U rampy, ping-pong stoly, dětské herní prvky, mantinely, tribuny, pítka pro osvěžení a další. (www.linhartsport.cz⁸).

⁶ *Linhart: Sportovní stavby Linhart: Výstavba sportovišť* [online]. Copyright, © 2011 [cit. 2012-09-19]. Dostupné z: <http://www.linhartsport.cz/vystavba-sportovist>

⁷ *Linhart: Sportovní stavby Linhart: Sportovní areály: Realizace* [online]. Copyright, © 2011 [cit. 2012-09-19]. Dostupné z: <http://www.linhartsport.cz/sportovni-arealy-realizace>

⁸ *Linhart: Sportovní stavby Linhart: Sportovní areály: Povrchy* [online]. Copyright, © 2011 [cit. 2012-09-19]. Dostupné z: <http://www.linhartsport.cz/sportovni-arealy-povrchy>

Nejdůležitějšími částmi sportovišť jsou povrchy areálů. V dnešní době jsou školní areály vybavovány vesměs umělými povrchy. Existuje řada různě nákladných řešení s různou trvanlivostí, údržbou a vlastnostmi, které rozhodují o jejich kvalitách a zaměření. Levnější umělé povrchy určené na víceúčelová hřiště, na běžecké dráhy a ovály, jsou pro školy dostupnější alternativou, ale stále se tyto levnější povrchy vyznačují malými nároky na údržbu, přesto s výbornými vlastnostmi. Nákladnější umělé povrchy určené na víceúčelová hřiště, na běžecké dráhy a ovály, jsou alternativou dražší, avšak jedná se o nejtrvanlivější polyuretanové povrchy. Hlavní předností těchto povrchů je maximální trvanlivost a bezúdržbovost. Jsou vhodné na velmi namáhaná sportoviště, jak pro školní areály, tak i pro obce například pro hřiště na sídlištích atd. Pro celkový dojem školního areálu je důležitá i estetika a pěkný vzhled, proto existují různé umělé povrchy v různých barevných kombinacích. Dalším častým povrchem školních hřišť bývá umělý trávník nebo klasický přírodní trávník, ovšem tyto plochy vyžadují určitou údržbu. (www.linhartsport.cz⁹).

Správná funkčnost sportovních ploch školních areálů je závislá na důležitých detailech, které si často neuvědomujeme nebo nejdou na první pohled ani vidět. Avšak tyto detaily rozhodují o plné funkčnosti sportoviště. Jedná se především o detaily, jako jsou například odvodnění, podkladové vrstvy, oplocení a osvětlení. Plocha by měla být po dešti vždy bez louží. Výběr ideálního podkladu vzhledem k místu, typu povrchu, intenzitě zatížení a finančním možnostem. Oplocení sportoviště je často opomíjené, ale je důležitou součástí sportoviště, které významně ovlivňuje funkčnost, trvanlivost a náklady na údržbu. Osvětlení sportovišť prodlužuje dobu využitelnosti sportoviště na 24 hod. denně. (www.linhartsport.cz¹⁰).

V městských lokalitách je snaha o budování nových hřišť a zpřístupňovat veřejnosti školní sportovní areály k využívání volného času. Veřejné školní sportovní areály jsou většinou přístupné v určenou provozní dobu a bývají pod dohledem správce. Tato opatření, mohou některé děti odradit od sportování, ale za jiných podmínek by školní sportovní areály asi dlouho nevydržely v provozuschopném stavu. I když zatím nejsou sportovní areály na každém rohu, mají ty stávající školní areály velký význam,

⁹ Linhart: *Sportovní stavby Linhart: Sportovní areály: Doplnky* [online]. Copyright, © 2011 [cit. 2012-09-19]. Dostupné z: <http://www.linhartsport.cz/sportovni-arealy-doplky>

¹⁰ Linhart: *Sportovní stavby Linhart: Vybavení sportovišť* [online]. Copyright, © 2011 [cit. 2012-09-19]. Dostupné z: <http://www.linhartsport.cz/vybaveni-sportovist>

protože nabízejí dětem a mládeži možnost využívat aktivně svůj volný čas, který by jinak trávily třeba na ulici.

5 Veřejnosti přístupné školní sportovní areály ve městě Olomouci

Město Olomouc leží v srdci Moravy, jejímž hlavním městem v minulosti bylo. Nyní je krajským městem Olomouckého kraje. V porovnání s ostatními městy České republiky je 6. největším městem. Po Praze je druhou největší památkovou rezervací v České republice. Nachází se zde sídla starobylé univerzity, arcibiskupství, Moravské filharmonie, zajímavých muzeí i divadel. (www.olomouc.eu¹¹).

Město Olomouc se svými 102 000 obyvateli patří mezi města s největším osídlením v České republice. Magistrát města Olomouce se proto vážně zabývá otázkami trávení a naplňování volného času obyvatel města. Jeho snahou je vytvářet příjemné prostory ke kvalitnímu vyžití obyvatel. Velmi důležité je tyto prostory ve městě vytvářet pro mladší a nejmladší generace dětí a mládeže. Již ze zkušeností víme, že je pro zdravý vývoj společnosti dobré zajímat se, jak a kde děti a mládež tráví svůj volný čas. Magistrát města Olomouce se tak snaží významně podílet na zdravém vývoji obyvatel města již od útlého dětství. Snaží se vytvořit takové podmínky pro všechny děti a mládež, aby se mohly realizovat podle vlastních zájmů a přesvědčení. Bez zapojení Magistrátu města Olomouce do oblasti volného času obyvatel by tak mohlo docházet k negativnímu vývoji u mnoha jedinců. Děti a mládež by tak mohly vyrůstat na ulici, mohly by vznikat různé negativní party nebo gangy. Celková spokojenost a mezilidské vztahy obyvatelů města Olomouce by se pravděpodobně značně zhoršovaly. Bez kvalitních a příjemných prostorů pro trávení volného času obyvatel města, dětí a mládeže, by na ně mohl dopadat stres a napětí vlivem velkého osídlení, městské infrastruktury a rozsáhlých sídlišť. (www.olomouc.eu¹²).

Město Olomouc tak k relaxaci nabízí nejenom rozlehlé parky, velkou zoologickou zahradu, moderní aqvapark, plavecký stadion či přírodní areál Litovelského Pomoraví s cyklostezkami a koupáním, ale i velké množství sportovních areálů na území města. Jednotlivé rekreační plochy jsou podle způsobu využívání rozděleny do čtyř základních skupin – herní hřiště, sportoviště, smíšená hřiště a dopravní hřiště. Tak kromě mnoha komerčních sportovních areálů se zde nachází hojný počet těch veřejných. Některé

¹¹ *Statutární město Olomouc: Oficiální informační portál: O městě* [online]. Magistrát města Olomouce, © 2012 [cit. 2012-05-23]. Dostupné z: <http://www.olomouc.eu/o-meste>

¹² *Statutární město Olomouc: Oficiální informační portál: O městě* [online]. Magistrát města Olomouce, © 2012 [cit. 2012-05-23]. Dostupné z: <http://www.olomouc.eu/o-meste>

jsou volně přístupné bez jakéhokoliv omezení, jiné se nacházejí na územích škol a jsou zpřístupněné veřejnosti v době mimo vyučování, do pozdních hodin. Veřejné sportovní areály jsou vhodné zejména pro děti a mládež, protože ještě nedisponují finančními prostředky nutnými k navštěvování komerčních sportovních areálů. (www.olomouc.eu¹³).

5.1 Průzkum a jeho cíle

Průzkum probíhal na přelomu září a října roku 2012 (v období od 23. 9. 2012 do 3. 10. 2012) v odpoledních až večerních hodinách.

Hlavním cílem průzkumu bylo na kvalitativní úrovni popsat a porovnat školní sportovní areály zpřístupněné veřejnosti v době mimo vyučování ve městě Olomouci.

Dílčím cílem bylo charakterizovat a porovnat jednotlivé školní sportovní areály v následujících oblastech:

- návštěvnost školních sportovních areálů,
- vybavení školních sportovních areálů,
- role správců školních sportovních areálů,
- pravidla ve školních sportovních areálech,
- problémy školních sportovních areálů.

Dále **dílčím cílem průzkumu** bylo také popsat a porovnat:

- množství školních sportovních areálů zpřístupněných veřejnosti v době mimo vyučování ve městě Olomouci,
- rozmístění školních sportovních areálů zpřístupněných veřejnosti v době mimo vyučování ve městě Olomouci,
- dostupnost školních sportovních areálů zpřístupněných veřejnosti v době mimo vyučování ve městě Olomouci.

¹³ *Statutární město Olomouc: Oficiální informační portál: Dětská hřiště* [online]. Magistrát města Olomouce, © 2012 [cit. 2012-05-23]. Dostupné z: <http://www.olomouc.eu/o-meste/mapy-a-plany/detska-hriste>

Zaměřil jsem se na všechny školy ve městě Olomouci, které zpřístupňují veřejnosti své sportovní areály v době mimo vyučování. Na kvalitativní úrovni jsem porovnával, zda do jaké míry základní školy v Olomouci podporují kvalitní trávení volného času a zajímají se o vytváření vhodných podmínek pro sportování dětí a mládeže ve svých školních areálech s cílem podílet se na správném a zdravém vývoji a tím prevenci výskytu sociálně-patologických jevů u dětí a mládeže.

5.2 Průzkumné otázky

Hlavními průzkumnými otázkami bylo:

- Na jaké úrovni a jakou formou jsou provozovány školní sportovní areály zpřístupněné veřejnosti v době mimo vyučování ve městě Olomouci?

Díličními průzkumnými otázkami byly následující:

- Jakým vybavením jednotlivé školní sportovní areály disponují?
- Jaká je návštěvnost jednotlivých školních sportovních areálů?
- Jaká je role správců jednotlivých školních sportovních areálů?
- Jakými pravidly se řídí jednotlivé školní sportovní areály?
- Jaké problémy mají jednotlivé školní sportovní areály?

Zaměřovali jsme se také na následující otázky:

- Jaké je množství školních sportovních areálů zpřístupněných veřejnosti v době mimo vyučování ve městě Olomouci?
- Jaké je rozmístění školních sportovních areálů zpřístupněných veřejnosti v době mimo vyučování ve městě Olomouci?
- Jaká je dostupnost školních sportovních areálů zpřístupněných veřejnosti v době mimo vyučování ve městě Olomouci?

5.3 Průzkumné metody

K dosažení cílů bakalářské práce bylo použito především průzkumných metod:

- **pozorování,**
- **rozhovor,**
- **analýza webových stránek.**

Pozorováním přímo na území školních sportovních areálů bylo zjišťováno:

- Na jaké úrovni jsou školní sportovní areály zpřístupněné veřejnosti v době mimo vyučování ve městě Olomouci.
- Jakým vybavením jednotlivé školní sportovní areály disponují.

Rozhovory s jednotlivými správci, přímo na území školních sportovních areálů bylo zjišťováno:

- Jaké jsou poznatky a zkušenosti jednotlivých správců v oblasti problematiky dění a života ve školních sportovních areálech.
- Jaká je návštěvnost jednotlivých školních sportovních areálů.
- Jaká je role správců jednotlivých školních sportovních areálů.
- Jakými pravidly se řídí jednotlivé školní sportovní areály.
- Jaké problémy mají jednotlivé školní sportovní areály.

Struktura rozhovoru realizovaného se správci areálů je uvedena v příloze č. 1

Analýzou webových stránek bylo zjišťováno:

- Na jaké úrovni jsou školní sportovní areály zpřístupněné veřejnosti v době mimo vyučování ve městě Olomouci.
- Jakým vybavením jednotlivé školní sportovní areály disponují.
- Jaké je množství školních sportovních areálů zpřístupněných veřejnosti v době mimo vyučování ve městě Olomouci.
- Jaké je rozmístění školních sportovních areálů zpřístupněných veřejnosti v době mimo vyučování ve městě Olomouci.
- Jaká je dostupnost školních sportovních areálů zpřístupněných veřejnosti v době mimo vyučování ve městě Olomouci.
- Jakými pravidly se řídí jednotlivé školní sportovní areály.

5.4 Základní informace o vybraných školních areálech

V rámci bakalářské práce jsem vybral všechny školní sportovní areály, které jsou momentálně zpřístupněné veřejnosti v době mimo vyučování ve městě Olomouci. V současné době je ve městě Olomouci zpřístupněno veřejnosti devět školních sportovních areálů v době mimo vyučování. Výběr těchto devíti škol byl realizován prostřednictvím webových stránek Magistrátu města Olomouce.

Výběr školních sportovních areálů	
1.	<i>5.5.1 Základní škola Holice</i>
2.	<i>5.5.2 Základní škola Rooseveltova</i>
3.	<i>5.5.3 Základní škola Rožňavská</i>
4.	<i>5.5.4 Základní škola Holečkova</i>
5.	<i>5.5.5 Základní škola Heyrovského</i>
6.	<i>5.5.6 Základní škola Mozartova</i>
7.	<i>5.5.7 Základní škola Tererovo náměstí</i>
8.	<i>5.5.8 Základní škola Helsinská</i>
9.	<i>5.5.9 Základní škola Demlova</i>

Tabulka č. 1: Vybrané základní školy, které zpřístupňují veřejnosti své školní sportovní areály v době mimo vyučování.

Navštívil jsem všech devět školních sportovních areálů, kde byly uskutečněny rozhovory se správci jednotlivých školních sportovních areálů a pořízena podrobná fotodokumentace. Všechny školní sportovní areály byly pod dozorem správce. Také ve všech sportovních areálech platil stejný „*provozní řád hřiště*“, který je v příloze č. 11. Sportovní areály byly vybaveny zázemím pro správce areálu a také toaletou pro veřejnost. Všech devět školních sportovních areálů je zpřístupněno veřejnosti v období od jara do podzimu od odpoledních hodin v době mimo vyučování do večera.

V následujících dalších podkapitolách je podrobnější popis všech těchto devíti školních sportovních areálů.

5.4.1 Základní škola Holice

Kontakt:

Základní škola Olomouc, Holice, Náves Svobody 41, 783 71 Olomouc, tel. 737461960, www.volny.cz/zsholice, zsholice@seznam.cz

Informace o areálu získané na základě rozhovoru, pozorování a analýzy webových stránek školy¹⁴:

Školní sportovní areál je dobře vybaven, je charakteristický malou rozlohou, působí pěkně, útulně a čistě. Je vhodný jak pro rodiny s dětmi, tak i pro aktivní sportování mládeže. Zajímavým sportovištěm v tomto areálu je skate park. Ve sportovním areálu je dostatek zeleně, což působí jistě na návštěvníky areálu příjemným a uklidňujícím dojmem. Školní sportovní areál působí velmi dobře. Fotografie školy a sportovního areálu jsou v příloze č. 2.

Ve sportovním areálu jsem kontaktoval přítomnou správkyni, která byla ochotná poskytnout informace k areálu. Sdělila mi, že je zaměstnána školou, že zde pracovala 20 let jako pedagogická pracovnice a že je již v důchodě. Zázemí pro správce areálu je zařízeno přímo v místnosti školy s výhledem na sportovní areál. Tato místnost slouží i jako půjčovna míčů na fotbal, basketbal, volejbal, dále sportovního vybavení na ping-pong, benbinkton, softtenis, létající talíře, švihadla a další. Nejčastějšími provozovanými aktivitami jsou zde fotbal a ping-pong.

V areálu se nachází asfaltové víceúčelové hřiště, skate park, doskočiště do písku pro skok daleký, dva ping-pongové stoly a nový dětský koutek. Dále lavičky pro posezení a stojany na kola. Do budoucna se uvažuje jen s obnovami poškozeného vybavení a opravami. Celý areál je obezděn zdí. Sociální zařízení je zajišťováno jednou TOI TOI budkou. Malé děti údajně na toto sociální zařízení nechtějí moc chodit, tak jim škola umožňuje navštěvovat WC ve škole.

¹⁴ Rozhovor byl uskutečněn dne 25. 9. 2012 v 16:30 hod., www.volny.cz/zsholice

S negativními zážitky se paní správce zatím nesetkala. Jenom v dřívější době zde museli vykázat ze sportovního areálu mládež s alkoholem. Některé děti nechtějí dodržovat zákaz ježdění na kole v areálu, což je nebezpečné pro ostatní a hlavně pro malé děti.

5.4.2 Základní škola Rooseveltova

Kontakt:

Fakultní základní škola Olomouc, Holečkova 10, 779 00 Olomouc, tel. 585758511, fax. 585 431 961, www.zsholeckova.cz/zs_rooseveltova/, zsnovesady@centrum.cz

Informace o areálu získané na základě rozhovoru, pozorování a analýzy webových stránek školy¹⁵:

Školní sportovní areál určený dětem do 12 let je charakteristický malou rozlohou, je čistý a bezpečný. Ve sportovním areálu se nachází kvalitní víceúčelové hřiště s mantinely a s neobvyklým kvalitním povrchem. Dále velké pískoviště, tyče na šplh, dětský koutek, kus přírody pro různé hry a levičky pro odpočinek, zejména rodičů. Do budoucna by se hodilo vylepšit tento areál jen novými průlezkami pro děti. Fotografie školy a sportovního areálu jsou v příloze č. 3.

Ve sportovním areálu jsem kontaktoval přítomného správce. Po té jsem musel telefonicky požádat ředitelku školy o souhlas k rozhovoru a pořízení případné fotodokumentace. Souhlas mi byl paní ředitelkou udělen. Po té byl pan správce ochotný poskytovat informace ke školnímu sportovnímu areálu.

Zázemí pro správce areálu je zabezpečeno v dřevěném domečku, který slouží i jako půjčovna sportovního vybavení. Děti si mohou zapůjčit míče na basketbal, volejbal, fotbal a házenou, hokejky, míčky na stolní tenis, dále létající talíře, kruhy, švihadla, hračky na pískoviště, koloběžky, tříkolky, pojízdné traktúrky a další. Tento domeček je využíván i jako skladiště sportovního vybavení, které je průběžně doplňováno školou novým neopotřebovaným vybavením.

V areálu se vyskytovalo značné množství dětí, chlapců i děvčat s rodiči. Všechny děti se slušně chovaly a věnovaly se sportu a hrám.

¹⁵ Rozhovor byl uskutečněn dne 25. 9. 2012 v 17:30 hod., www.zsholeckova.cz/zs_rooseveltova/

Pan správce mi sdělil, že nejoblíbenější provozovanou aktivitou je zde využívání víceúčelového hřiště pro fotbal. Potom půjčování koloběžek a tříkolek dětem.

Součástí sportovního areálu je také objekt organizace Skaut s názvem „Oddíl Poutníci Olomouc“, jehož členové také využívají tento areál k volnočasovým aktivitám.

V areálu probíhá 4x týdně organizovaná sportovní činnost. Atletická příprava pro malé děti, pořádaná staršími atlety a atletkami. Tato atletická příprava je zaměřená k získávání potenciálních budoucích sportovců.

S negativním zážitkem se zde pan správce dlouho nesetkal. Dříve tu byl řešen problém, kdy si obyvatelé okolních domů stěžovali na hluk při hrách, zejména při fotbalu. Docházelo k riziku zasažení okolních oken domů míčem. Tyto problémy způsobovaly starší děti a mládež. Obyvatelé domů se snažili sepisovat proti tomuto jevu petice. Proto škola upravila pravidla pro vstup do areálu a omezila věk dětí oprávněných vstupovat do areálu na věk do 12 let. Nyní je velkou výhodou, že malé děti nejsou nijak ohrožovány staršími dětmi a mládeží, kteří se často k mladším dětem chovají neohleduplně.

5.4.3 Základní škola Rožňavská

Kontakt:

Fakultní základní škola dr. Milady Horákové Olomouc, Rožňavská 21, 779 00 Olomouc, fax. 585 759 112, www.zsroznavska.cz, zsroznavska@post.cz

Informace o areálu získané na základě rozhovoru, pozorování a analýzy webových stránek školy¹⁶:

Školní sportovní areál působí velmi dobře a hlavně prostorně. Vyznačuje se velkou rozlohou s upravenými zatravněnými plochami a zelení. Pěkně a čistě vypadající areál je vybaven víceúčelovým hřištěm a atletickou dráhou s moderními umělými povrchy. Dále se zde nachází starší hřiště pro tenis nebo volejbal, ale je možné jej využívat i například pro vybíjenou. Součástí tohoto staršího hřiště je cvičná stěna pro tenis. Posledním velkým hřištěm je zde asfaltová herní plocha pro basketbal. Areál má i několik laviček k posezení. Fotografie školy a sportovního areálu jsou v příloze č. 4.

¹⁶ Rozhovor byl uskutečněn dne 24. 9. 2012 v 16:30 hod., www.zsroznavska.cz

Ve sportovním areálu jsem kontaktoval přítomného správce, který byl ochotný poskytnout informace k areálu. Správce je zaměstnán školou a zrovna působil v areálu tři měsíce. Zázemí pro správce areálu je zabezpečeno ve zděném domečku, který slouží i jako půjčovna sportovního vybavení.

Areál je obklopen obrovským sídlištěm, takže vypadá, že musí být hodně využíván a má zde velké opodstatnění. V areálu se vyskytovalo několik dětí i s rodiči a parta mladých chlapců hrajících malou kopanou. Všichni se zde slušně chovali a věnovaly se sportu. Někdo hrál fotbal, basketbal, volejbal, jiní jen tak pobíhaly po atletickém oválu.

Pan správce mi sdělil, že nejoblíbenější aktivitou je zde tenis a fotbal. V areálu se schází lidé různého věku od nejmladších až po ty nejstarší. Někdy sem chodí předem domluvené party mládeže nebo dospělých hrát tenis nebo fotbal. Z neobvyklých aktivit je tu občas pořádáno starším pánem pohybové cvičení pro starší. Je zde využíván i běžecký tartanový ovál. Mládež a starší lidé zde chodí běhat v pozdějších hodinách.

Nepříjemný zážitek v tomto areálu pan správce zažil s mládeží, když byli tito mladí lidé pod vlivem alkoholu a nereagovali na výzvy, aby opustili areál. Proto byla přivolána městská policie k vyřešení incidentu. S tím souvisí i problém, že tito lidé a jim podobní zde zanechávají odpadky, jako jsou láhve od alkoholu, krabice od vína a podobně. Další problém zde správce řešil se staršími nepřizpůsobivými občany, když přišli do areálu s kočárkem naloženým sudem piva a pohybovali se po umělé ploše běžecké dráhy, čímž hrozilo poškození této plochy. Správce se obával napadení těmito čtyřmi občany, ale nakonec dotyční prostory opustili. Častým problémem je zde neustálé přelézání oplocení dětmi a mládeží, aby nemuseli areál obcházet k jeho oficiálnímu vstupu nebo aby se do areálu dostali v době uzavření areálu. Nevýhodou oplocení je i to, že plotem mohou procházet malí psi a drobná zvířata, kteří by mohli areál znečišťovat nebo i napadnout děti.

Do budoucna se plánuje v tomto areálu vybudovat lepší hřiště na volejbal a zároveň tenis, pravděpodobně i hřiště na beach volejbal. Také se plánuje vylepšit oplocení areálu a tím zabezpečení.

Nedaleko areálu se nachází hřiště pro děti s důmyslnou lanovou pyramidou pro lezení. Součástí jsou lavičky pro rodiče, kteří hlídají své děti. V tomto areálu není přítomen správce. Prostory se nachází také u areálu základní školy Rožňavská, ale v jiné části. Fotografie důmyslné lanové pyramidy je také v příloze č. 4.

5.4.4 Základní škola Holečkova

Kontakt:

Fakultní základní škola Olomouc, Holečkova 10, 779 00 Olomouc, tel. 585758511, fax. 585431961, www.zsholeckova.cz/zs_holeckova/, zsholeckova@centrum.cz

Informace o areálu získané na základě rozhovoru, pozorování a analýzy webových stránek školy¹⁷:

Jedná se o velký školní sportovní areál, částečně zastaralý s nevýrazným prostředím s trochou zeleně, ale s velmi kvalitním tenisovým kurtem a víceúčelovým hřištěm s mantinely uzpůsobeným pro in-line bruslení. Dále se zde nachází starší trávou zarostlá běžecká dráha s rovinkou pro sprinty, sektorem pro skok daleký s doskočištěm s pískem a sektor pro vrh koulí. Hřiště pro různé hry jako vybíjenou se cvičnou stěnou na tenis. Dva stoly na ping-pong a průlezký s klouzačkou pro nejmenší děti. V areálu se nacházejí i velké zatravněné plochy, které se dají také využít k různým hrám. Areál má i několik laviček k posezení. Fotografie školy a sportovního areálu jsou v příloze č. 5.

Ve sportovním areálu jsem kontaktoval přítomného správce, který byl ochotný poskytnout informace k areálu. Zázemí pro správce areálu je zařízeno přímo v místnosti školy s výhledem na sportovní areál. Tato místnost slouží zároveň i jako půjčovna sportovního vybavení.

Okolí školního sportovního areálu je obklopeno rušnými ulicemi a obrovským sídlištěm, takže vypadá, že musí být tento areál hodně využíván a má zde velké opodstatnění.

Nejčastější provozované aktivity jsou zde in-line bruslení a tenis. V areálu se vyskytovalo několik dětí i s rodiči a dva starší lidé hrající tenis. Některé děti si hrály na dětských průlezkách, další bruslily na in-line bruslích.

Pan správce si nepamatuje na žádné negativní situace v tomto školním sportovním areálu.

¹⁷ Rozhovor byl uskutečněn dne 24. 9. 2012 v 17:30 hod., www.zsholeckova.cz/zs_holeckova/

5.4.5 Základní škola Heyrovského

Kontakt:

Základní škola Olomouc, Heyrovského 33, 779 00 Olomouc, tel. 585758049, www.zsheyrovskeho.cz, heyrak@volny.cz

Informace o areálu získané na základě rozhovoru, pozorování a analýzy webových stránek školy¹⁸:

Jedná se o zrekonstruovaný pěkný školní sportovní areál pro náročné sportovce, ale i pro nejmenší děti. Areál působí prostorně a velmi moderně. V areálu se nachází kvalitní víceúčelové hřiště s 400 metrů dlouhou atletickou dráhou, rovinkou pro sprint a dvěma doskočišti pro skok daleký. Dále se zde nacházejí dvě hřiště. Jedno udržované hřiště pro házenou s mantinely a druhé starší hřiště neudržované zarostlé trávou. Pro malé děti je zde dětský koutek s průlezkami, houpačkami a pískovištěm. Areál má i velké zatravněné plochy, které se dají také využít k různým hrám. Areál má i několik laviček k posezení. Fotografie školy a sportovního areálu jsou v příloze č. 6.

Ve školním sportovním areálu jsem kontaktoval přítomného správce, který byl ochotný poskytnout informace k areálu. Zázemí pro správce areálu je zařízení přímo ve škole. U správce areálu je možnost zapůjčit si sportovní vybavení.

Okolí sportovního areálu je obklopeno velkým sídlištěm a vysokými paneláky. Proto má sportovní areál zde velké opodstatnění. V areálu se vyskytovalo mnoho dětí i s rodiči. Probíhal zde zrovna organizovaný trénink atletiky pro malé děti. Na fotbalovém hřišti právě hráli mladí chlapci fotbálek. Další dva chlapci nacvičovali na opačné straně hřiště střelbu na bránu. Také bylo využito hřiště na házenou, kde také malé děti hrály fotbal. Dva starší muži běhali po atletickém oválu. Některé děti si hrály v dětském koutku na dětských průlezkách, kde na ně dohlížely maminky.

Nejčastějšími provozovanými aktivitami v areálu jsou organizované tréninky atletiky a basketbalu malých dětí. Veřejnost zde hodně hraje házenou a fotbal. Pravidelně sem chodí lidé běhat.

¹⁸ Rozhovor byl uskutečněn dne 3. 10. 2012 v 16:00 hod., www.zsheyrovskeho.cz

Pan správce se zde zatím neseťkal s žádnou vážnou situací. Pamatuje si jenom jeden případ z dřívější doby, kdy do areálu chodili posedávat nepřizpůsobiví občané. Znečišťovali sportovní areál a často jej nechtěli opustit. Tento jev se již nevyskytuje.

Součástí areálu jsou i dvě tělocvičny. Jedna tělocvična pro běžné cvičení, která se samozřejmě musí pronajímat. Druhá tělocvična je vybavena horolezeckou stěnou, kterou lze využívat za poplatek každé pondělí a čtvrtky pod dohledem odborných instruktorů. Fotografie horolezecké stěny v tělocvičném areálu základní školy Heyrovského je v příloze č. 6.

Pan správce mi sdělil, že v areálu již chybí jen osvětlení, které by se snad mohlo realizovat v brzké době. Areál by se tak mohl využívat i v pozdní večerní době a i v zimě.

5.4.6 Základní škola Mozartova

Kontakt:

Základní škola Olomouc, Mozartova 48, 779 00 Olomouc, tel. 585427142, fax. 585422713, www.zs-mozartova.cz, kundrum@centrum.cz, zsmozartova@seznam.cz

Informace o areálu získané na základě rozhovoru, pozorování a analýzy webových stránek školy¹⁹:

Tento menší školní sportovní areál se staršími hřišti, bohatě postačí k míčovým i jiným hrám. Areál je vybaven dvěma asfaltovými herními plochami. Běžecovou antukovou rovinkou dlouhou asi 100 metrů. Dále je zde dětský koutek. Dva betonové ping-pongové stoly. Nechybí tu ani kohoutek na pití. Celý sportovní areál je obklopený zelení. Fotografie školy a sportovního areálu jsou v příloze č. 7.

Ve sportovním areálu jsem kontaktoval přítomného správce, který byl ochotný poskytnout informace k areálu. Zázemí pro správce areálu je zabezpečeno v dřevěném domečku, který slouží i jako půjčovna sportovního vybavení. Tento domeček je využíván i jako skladiště sportovního vybavení.

V areálu bylo hodně sportujících a hrajících si dětí. Nejoblíbenějšími aktivitami v areálu jsou míčové hry jako je fotbal, basketbal a ping-pong.

¹⁹ Rozhovor byl uskutečněn dne 3. 10. 2012 v 17:30 hod., www.zs-mozartova.cz

Pan správce mi sdělil, že celý areál by se měl v brzké době rekonstruovat a modernizovat. V areálu chybí lepší zábrany proti opuštění míčů z areálu na rušnou ulici mezi auta, čímž by mohlo dojít k autonehodě. Proto by se zde hodilo nové oplocení areálu, které by mělo být vyšší než to stávající. Děti jsou také zvyklé současné nízké ploty přelézat a navštěvovat tak areál v uzavírací době.

Pan správce už dlouhou dobu zde nezažil žádné vážné negativní události. Jenom si pamatuje jeden případ z dřívější doby, kdy do areálu chodila posedávat skupina mladých jedinců asi sprejerů, kteří zde pili alkohol a byli vulgární. Další vážnou událostí zde bylo vykázání správcem areálu chlapce, který byl hodně vulgární. Jinak panu správci nevadí, když si děti zanárají v zápalu hry. K posláni správce jsem se dozvěděl, že správce musí být přísný.

5.4.7 Základní škola Tererovo náměstí

Kontakt:

Fakultní základní škola Olomouc, Tererovo náměstí 1, 779 00 Olomouc, tel. 585413262, fax. 585426104, www.zsterera.com, zster@volny.cz

Informace o areálu získané na základě rozhovoru, pozorování a analýzy webových stránek školy²⁰:

Školní sportovní areál je charakteristický malou rozlohou, vhodný pro rodiny s dětmi. Pěkný, útulný a čistý sportovní areál je i bohatě vybavený velmi kvalitním hřištěm pro beach volejbal, víceúčelovým hřištěm a běžeckým oválem. Okolí je obklopeno zelení. Fotografie školy a sportovního areálu jsou v příloze č. 8.

Ve sportovním areálu jsem kontaktoval přítomnou správkyni, která byla ochotná poskytnout informace k areálu. Paní správkyně byla v areálu společně se školníkem Základní školy Tererovo náměstí. Sdělila mi, že i ona je zaměstnána školou a že s ní má také sepsanou smlouvu. Zázemí pro správce areálu je zabezpečeno ve zděném domečku, pěkně zdobeným malbami, který slouží i jako půjčovna sportovního vybavení.

²⁰ Rozhovor byl uskutečněn dne 23. 9. 2012 v 15:30 hod., www.zsterera.com

Kromě jiného jsou zde k zapůjčení i například velké plastové šachové figurky nebo velká tabule na piškvorky.

Školní sportovní areál působí velmi dobře. Areál je bohatě vybaven a obklopen pěkným prostředím, především zelení. Jediný rušivý prvek je restaurace přilepená přímo na sportovním areálu, oddělená jen plotem. Dalo by se předpokládat, že mnozí rodiče tady navštěvují restauraci a odkládají své děti do školního sportovního areálu s dohledem, jako do dětského koutku a sledují své děti jen přes plot z restaurace.

V areálu se vyskytovalo značné množství dětí a mládeže, chlapců a děvčat i s rodiči. Některé hrály ping-pong, fotbal nebo basketbal. Menší děti využívaly trampolínu, dětský koutek, pískoviště a tabuli k malování.

V areálu se vyskytuje kvalitní víceúčelové hřiště a běžecká dráha s rovinkou pro sprinty vše z umělého povrchu. Do budoucna se již uvažuje o výměně těchto již opotřebovaných povrchů častým využíváním za nové umělé povrchy. Na tyto povrchy je nutné investovat asi 2 mil Kč. Dále je zde kvalitní hřiště pro beach volejbal. Čtyři stoly na ping-pong s kvalitními sítěmi. Nová trampolína, která byla pořízena před třemi měsíci. Kvalitní rozsáhlý dětský koutek s průlezkami, pískovištěm, herními prvky, tabulí pro dětské kresby, na které děti malují pomocí kříd. Do budoucna je možné, že dětský koutek se ještě dovybaví dalšími průlezkami. Dále je v areálu velký šachový plac pro hru šachy nebo dámu pomocí velkých plastových figurek. Zdravotní pomoc nebo přivolání policie je zde zabezpečováno pomocí důmyslného zařízení, které slouží také jako hodiny s pomocným nápisem pro děti „*PŘIJDU VČAS*“, odpadkový koš s pomocným nápisem „*CO MI DÁŠ*“ a panel s tlačítky pro přivolání zdravotníka nebo policie. Avšak správkyně areálu musí dbát, aby děti tyto tlačítka nespínaly libovolně. Tímto důmyslným bezpečnostním zařízením se budou pravděpodobně postupně vybavovat i ostatní školní sportovní areály ve městě Olomouci. Fotografie tohoto důmyslného zařízení pro přivolání zdravotníka nebo policie je v příloze č. 8.

Pan školník mi sdělil, že to vše se zrealizovalo a stále se modernizuje hlavně zásluhou pana ředitele, který dokáže obstarat peníze, pravděpodobně z různých dotací a vše investuje do rozvoje školy a sportovního areálu.

Paní správcová mi prozradila, že nejoblíbenější aktivitou je zde beach volejbal. Někdy do areálu chodí předem domluvené party mládeže nebo dospělých hrát beach volejbal, fotbal nebo basketbal. V tomto areálu mohou hrát beach volejbal i menší děti, když zrovna mají hřiště volné. Platí tu pravidlo „*kdo přijde první, první hraje*.“ Pro beach volejbalisty je v areálu i venkovní sprcha, aby se zbavili písku po zápase.

Se špatnou příhodou se paní správcová i pan školník za jejich činnosti zde nesetkali. Za negativní považují jen to, že u areálu je v bezprostřední blízkosti restaurace. Potom se stává, že někdy do sportovního areálu vstupují rodiče dětí nebo mládež s alkoholem.

Za pozitivní paní správkyně považuje to že, někdy, když sem do areálu dochází jistý tatínek se svým synem trénovat fotbal, přidají se k nim hned další děti. Nakonec se tak utvoří osmičlenná skupina a probíhá téměř organizovaná zájmová činnost. Někdy se přidají děti i k paní správce a společně se věnují tvořivým činnostem, jako například výrobě malých stromečků z drátků a korálků podobným bonsaím.

Nedaleko sportovního areálu se nachází ještě tenisové kurty, ale ty jsou pravděpodobně zpoplatněny.

5.4.8 Základní škola Helsinská

Kontakt:

Fakultní základní škola Olomouc, Helsinská 6, 779 00 Olomouc, tel. 585413245, fax. 585426104, www.zsterera.com, zshelsinska@volny.cz

Informace o areálu získané na základě rozhovoru, pozorování a analýzy webových stránek školy²¹:

Tento školní sportovní areál je malý rozlohou, ale je útulný a čistý, vhodný i pro rodiny s dětmi. Dalo by se jej charakterizovat slovem „*komorní*.“ Sportovní areál je vybaven dvěma hřišti. Jedním asfaltovým víceúčelovým hřištěm a jedním hřištěm s umělým povrchem. V areálu je také změřená asfaltová běžecká rovinka dlouhá asi 100 metrů. Dále se zde nachází kvalitní dětský koutek, dva betonové ping-pongové stoly a tréninková kladina pro balanční cviky. Sportovní areál je také vybaven venkovní sprchou, umyvadlem a toaletou. Okolí sportovního areálu je obklopené zelení. Fotografie školy a sportovního areálu jsou v příloze č. 9.

Ve sportovním areálu jsem kontaktoval přítomného správce, který byl ochotný poskytnout informace k areálu. Pan správce byl v areálu společně se svou společnicí,

²¹ Rozhovor byl uskutečněn dne 23. 9. 2012 v 16:30 hod., www.zsterera.com

kteřá se také do rozhovoru zapojila. Oba sdělili, že jsou již v důchodu a dříve pracovali jako pedagogové. Zázemí pro správce areálu je zde zabezpečováno v dřevěném domečku, který slouží i jako půjčovna sportovního vybavení. Tento domeček je využíván i jako skladiště sportovního vybavení.

Školní sportovní areál působí velmi klidným dojmem. Pan správce říkal, že je to takový „komorní“ sportovní areál, ale velmi dobře a kvalitně vybavený. V areálu bylo zrovna pár lidí, jen několik dětí společně s rodiči.

Pan správce mi k činnosti správce sportovního areálu sdělil, že v prostorách areálu vyžaduje přísné dodržování pravidel, že tuto práci by měl vykonávat muž, kvůli zajišťování pořádku.

Se špatnou příhodou se zde pan správce za jeho činnosti zatím nesetkal. Nejhůře se, ale prý jedná s rodiči. Dříve pan správce zažil příhodu s jedním otcem dítěte, kdy tento otec nedodržoval sám řád hřiště a který se na správce areálu ještě ohradil.

Pan správce mi sdělil zajímavý poznatek, že: „*tento areál není parkem jako například Smetanovy sady, ale je sportovním areálem a tady se sportuje. To si neuvědomují některé maminky s malými dětmi.*“

Nejoblíbenější činností v areálu jsou údajně míčové hry, fotbal a basketbal. Dále je zde oblíbený tenis, benbinkton a softtenis.

5.4.9 Základní škola Demlova

Kontakt:

Základní škola Olomouc, Demlova 18, příspěvková organizace, Fakultní škola UP Olomouc, tel. 585209310, fax. 585246045, www.zsdemlova.cz, zsdemlova@volny.cz

Informace o areálu získané na základě rozhovoru, pozorování a analýzy webových stránek školy²²:

Jedná se o velký školní sportovní areál s trochou zeleně. Vypadá pěkně, i když je částečně zastaralý. Ve sportovním areálu se nachází víceúčelové hřiště, s pevnými a volně manipulovatelnými brankami a také s basketbalovými koši. Okolo víceúčelového hřiště je starší antuková běžecká dráha, s rovinkou pro sprinty. V areálu je několik

²² Rozhovor byl uskutečněn dne 23. 9. 2012 v 14:00 hod., www.zsdemlova.cz

ping-pongových stolů, cvičná tenisová stěna a beach volejbalové hřiště. Fotografie školy a sportovního areálu jsou v příloze č. 10.

Ve sportovním areálu jsem kontaktoval přítomnou správkyni, která byla ochotná poskytnout informace k areálu. Správkyně mi sdělila, že je již v důchodu a v areálu pracuje na smlouvu zprostředkovanou Magistrátem města Olomouce. Zázemí pro správce areálu je zabezpečeno dřevěným domečkem, který slouží i jako půjčovna sportovního vybavení. Tento domeček je také využíván jako skladiště sportovního vybavení, které je průběžně doplňováno školou novým neopotřebovaným sportovním vybavením.

V areálu se vyskytovalo značné množství dětí a mládeže, chlapců i děvčat. Pro tento sportovní areál bylo specifické, že zde trávilo svůj volný čas sportem mnoho dětí Romské národnosti. Všechny děti se ve sportovním areálu chovaly slušně a věnovaly se sportu a hrám. Některé hrály ping-pong, fotbal nebo basketbal. Jeden malý chlapec hrál ping-pong se svým tátou.

Paní správcová mi sdělila, že nejoblíbenějšími aktivitami je zde fotbal a ping-pong. Někdy do areálu chodí hrát fotbal předem domluvené party mládeže nebo dospělých. Ti starší mají v areálu možnost hrát beach volejbal. Mladší děti beach volejbal nemohou hrát, protože se ještě neumí dobře chovat k vybavení, především k sítím. Je zde také úzká spolupráce s Univerzitou Palackého – fakultou tělesné výchovy a sportu, kdy odborní asistenti univerzity v tomto sportovním areálu vedou kroužky sportovních her a košíkové.

Mimo prostory areálu, avšak v těsné blízkosti se nachází ještě volně přístupné velké fotbalové hřiště s pevnými brankami se zatravněným povrchem, které je jistě také veřejností využíváno ve volném čase.

Paní správkyně se mi svěřila s jejím nepříjemným zážitkem, který se udál ve sportovním areálu, když se do areálu dostavila parta mládeže (náctiletých). Tato parta byla pravděpodobně pod vlivem drog a v areálu nedodržovala daná pravidla. Paní správcová musela z důvodu obav z napadení a o vlastní zdraví, kontaktovat Policii ČR.

Za pozitivní paní správcová považuje zrušení dětského koutku z důvodu, značně zastaralého a špatného stavu vybavení nebezpečného pro nejmenší děti. Pozitivní je i to, že nyní do areálu školy nedochází maminky s dětmi a paní správcová nemusí neustále uklízet plenky po nejmenších dětech. Tyto maminky s dětmi mají možnost navštěvovat dětský koutek v nedaleké mateřské školce. Zrušením dětského koutku ve sportovním areálu Základní školy Demlova, tak nebyl nikdo nijak negativně dotčen.

Rozmístění školních sportovních areálů

Tabulka č. 1: Mapa rozmístění základních škol, které zpřístupňují veřejnosti své školní sportovní areály v době mimo vyučování ve městě Olomouci. (www.mapy.cz²³).

²³ Seznam.cz: Mapy [online]. Copyright © 1996-2013 [cit. 2013-02-15]. Dostupné z: <http://www.mapy.cz/#x=17.267761&y=49.587293&z=11>

Na výše uvedené mapce města Olomouce je znázorněno rozmístění školních sportovních areálů zpřístupněných veřejnosti v době mimo vyučování. Nejvíce sportovních areálů se nachází v městské části Povel, Nová Ulice a Neředín, kde mají tyto areály značný význam, protože v blízkém okolí se nachází velká sídliště ve městě Olomouci. Jeden sportovní areál je v městské části Lazce, kde se také nachází větší sídliště. Z mapky vyplývá, že nejvíce sportovních areálů zpřístupněných veřejnosti jsou poblíž velkých sídlišť, kde žije značný počet obyvatel stísněných na malém území. Sportovní areály zde mají velký význam pro trávení volného času dětí a mládeže. V opačném případě, kdyby v těchto částech města nebyly žádné sportovní areály, děti a mládež by pravděpodobně musely trávit svůj volný čas na ulicích města.

5.5 Porovnání školních sportovních areálů

V rámci bakalářské práce jsem ve městě Olomouci navštívil celkem devět základních škol, které zpřístupňují své školní areály veřejnosti v době mimo vyučování. Všech devět uvedených základních škol jsou celkovým výčtem školních sportovních areálů ve městě Olomouci zpřístupněných veřejnosti v době mimo vyučování. Mimo tyto školní sportovní areály je na území města Olomouce nespočet volně přístupných hřišť a sportovních areálů, avšak bez stálého dozoru, pravidelné údržby a úklidu. Z toho vyplývá, že školní sportovní areály zpřístupněné veřejnosti mimo vyučování mají oproti těm úplně volně přístupným velkou výhodu, kterou spatřuji v tom, že školní sportovní areály, které jsou pod dozorem správce, jsou v mnohem lepším stavu. Jedná se zejména o lepší technický stav, čistotu prostředí a také disponují lepším sportovním vybavením.

Ve všech školních areálech působí zaměstnanec vykonávající funkci správce školního sportovního areálu. Většina školních areálů se již setkala s problémy vandalismu, správce areálu tak dbá na dodržování pravidel stanovených pro účastníky využívající školní areály v době mimo vyučování. Ve všech školních areálech správce půjčuje sportovní vybavení, jako jsou míče, tenisové a ping-pongové pálky, švihadla a dbá na to, aby bylo řádně odevzdáno po ukončení her. Také správce dbá na pořádek ve školním areálu, což přispívá k příjemné atmosféře při trávení volného času. V znečištěném prostředí by mnoho lidí svůj volný čas asi nechtělo trávit. Správce sportovního areálu nejen

na děti a mládež výchovně působí, ale také na ně dohlíží, čímž se snižují rizika úrazů a konfliktů s jinými lidmi. Takové školní sportovní areály se stávají pro děti a mládež bezpečným prostředím pro jejich volnočasové aktivity.

Jestliže porovnáme školní areály, zjistíme, že mezi jednotlivými areály jsou významné rozdíly. Každý areál se vyznačuje jinou rozlohou a vybavením. Některé areály jsou takřka stále v původním stavu, vyžadující již potřebné rekonstrukce. Jiné naproti tomu jsou velmi moderní, vhodné i k profesionálnímu sportu. Jsou mezi nimi také školní areály, které s modernizacemi začali postupně a můžeme v jednom areálu nalézt současně sportoviště velmi moderní i velmi zastaralá.

Jednotlivé školní areály mohou nabídnout specifické sportovní hřiště nebo vybavení, které nemůže nabídnout jiný areál. Areál školy Holečkova nabízí jako jediný ve městě Olomouci hřiště pro in-line bruslení. Další jednotlivé školní areály nabízejí například hřiště na beach volejbal, ping-pong stoly, skate park, vhodná hřiště na míčové hry, kvalitní atletickou dráhu. Díky těmto rozdílům se dětem a mládeži vyplatí za svými oblíbenými činnostmi do jednotlivých školních areálů docházet nebo dojíždět i ze vzdálenějších koutů města Olomouce.

Každý školní sportovní areál přitahuje na své území jinou specifickou skupinu lidí. Některé jsou převážně využívány dětmi a mládeží. V jiném školním areálu vedle sebe tráví svůj volný čas jak děti a mládež, tak i dospělí jedinci nebo skupiny. Výjimkou je areál školy Rooseveltova, kde vstup mají povoleny jen děti do 12 let, které mohou do areálu doprovázet rodiče a tak dohlížet na své děti.

Každý školní areál působí jinak. Dá se říci, že každý areál se vyznačuje svým vlastním specifickým klimatem školního sportovního areálu. Některý areál může působit na člověka značně komorně, další pohodovou atmosférou, jiný profesionálním dojmem nebo jen úplně běžným, neutrálním dojmem.

V následující tabulce je znázorněno subjektivní porovnání školních sportovních areálů ve městě Olomouci zpřístupněných veřejnosti v době mimo vyučování.

Subjektivní porovnání sportovních areálů základních škol						
	Možnosti trávení volného času dětí a mládeže	Návštěvnost školních sportovních areálů	Vybavení školních sportovních areálů.²⁴	Role správců školních sportovních areálů	Pravidla ve školních sportovních areálech	Problémy školních sportovních areálů
Holice	<i>Ano</i>	<i>Malá</i>	<i>Dobré</i>	<i>Významná</i>	<i>Podle provozního řádu hřiště Příloha č. 11</i>	<i>Mají – drobné opravy</i>
Rooseveltova	<i>Do 12 let</i>	<i>Velká</i>	<i>Výborné</i>			<i>Nemají</i>
Rožnavská	<i>Ano</i>	<i>Střední</i>	<i>Výborné</i>			<i>Mají – nevyhovující oplocení</i>
Holečkova	<i>Ano</i>	<i>Malá</i>	<i>Uspokojivé</i>			<i>Mají – nutná částečná modernizace</i>
Heyrovského	<i>Ano</i>	<i>Velká</i>	<i>Výborné</i>			<i>Mají – pořídit osvětlení</i>
Mozartova	<i>Ano</i>	<i>Velká</i>	<i>Uspokojivé</i>			<i>Mají – nevyhovující oplocení a nutná modernizace</i>
Tererovo náměstí	<i>Ano</i>	<i>Velká</i>	<i>Výborné</i>			<i>Mají – restaurace u areálu</i>
Helsinská	<i>Ano</i>	<i>Malá</i>	<i>Uspokojivé</i>			<i>Nemají</i>
Demlova	<i>Ano</i>	<i>Střední</i>	<i>Dobré</i>			<i>Mají – nutná částečná modernizace</i>

Tabulka č. 2: Subjektivní porovnání školních sportovních areálů ve městě Olomouci zpřístupněných veřejnosti v době mimo vyučování.

²⁴ hodnotili jsme na třístupňové škále – výborné – dobré – uspokojivé.

Magistrát města Olomouce se snaží o otevření dalších školních areálů pro veřejnost. V roce 2015 by měl sloužit nový školní areál k trávení volného času dětem a mládeži. Město Olomouc chce v okolí areálu Základní školy Řezníčkova vybudovat dětské sportovní hřiště. To by zároveň sloužilo v odpoledních hodinách také veřejnosti, a doplnilo by tak v městské části Hodolanech chybějící zázemí pro každodenní vyžití dětí, mládeže i dospělých. (www.olomouc.eu²⁵).

²⁵ *Statutární město Olomouc: Oficiální informační portál: Aktuální informace: Radniční listy* [online]. Magistrát města Olomouce, © 2012 [cit. 2013-02-13]. Dostupné z: <http://www.olomouc.eu/aktualni-informace/aktuality/13145>

Závěr

V této bakalářské práci jsem se zabýval problematikou školních areálů na území města Olomouce jako významných prostorů k trávení volného času dětí a mládeže. V teoretické části jsem se snažil nahlížet na školní areály z různých pohledů a za pomoci odborné literatury jsem se pokusil objasnit základní pojmy v této oblasti. Empirická část bakalářské práce nabízí přehled možností trávení volného času dětí a mládeže ve školních areálech v době mimo vyučování ve městě Olomouci. Bakalářská práce obsahuje komplexní přehled školních areálů zpřístupněných veřejnosti v době mimo vyučování ve městě Olomouci, které jsou vhodné zejména k volnočasovým aktivitám dětí a mládeže.

V empirické části bakalářské práce předkládám výsledky průzkumu realizovaného rozhovory se správci školních areálů, který byl zaměřen na problematiku provozu školních areálů v době mimo vyučování. Mým záměrem bylo zjistit, jaký je zájem o využívání školních areálů v době mimo vyučování dětmi a mládeží, a také posoudit kvality těchto školních zařízení ve městě Olomouci. Z odpovědí vyplývá, že minimálně v nejhustěji osídlených lokalitách sídlištního typu město Olomouc vytváří dostatečné podmínky pro kvalitní trávení volného času dětí a mládeže na území města.

Existence školních sportovních areálů ve městě má pozitivní vliv na zdravý vývoj dětí a mládeže. Školní areály poskytují dostatečné možnosti vyžití dětem a mládeží, aby mohly v době mimo vyučování provozovat vždy své oblíbené činnosti, ať už sportovní nebo odpočinkové. Samozřejmě, že ne ve všech školních areálech panují ideální podmínky. Některé z areálů již vyžadují rekonstrukce a modernizace pro jejich větší přitažlivost a bezpečnost. Důležité je také školní areály budovat, rozšiřovat, udržovat, rekonstruovat a upravovat podle aktuálních požadavků dětí a mládeže. Protože se jedná o vytváření příjemných a bezpečných míst k trávení volného času v nahuštěných a stísněných částí stále se rozvíjejícího města.

Věřím, že tato bakalářská práce bude užitečná některým pedagogickým pracovníkům, vychovatelům, vedoucím zájmových kroužků a také by mohla oslovit olomouckou mládež jako inspirace k lepší orientaci při vyhledávání vhodných lokalit pro realizaci jejich oblíbených volnočasových aktivit ve městě Olomouci.

Seznam literatury a pramenů

ČELEDOVÁ, L., ČEVELA, R. *Výchova ke zdraví*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. 128 s. ISBN 978-80-247-3213-8.

FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. 224 s. ISBN 978-80-247-2781-3.

HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času. Současné trendy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. 240 s. ISBN 978-80-7367-473-1.

KAMLER, M., a kol. *Národní zpráva o zdraví a životním stylu dětí a školáků*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. 112 s. ISBN 978-80-244-2985-4.

KANTOROVÁ, J. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky I*. 1. vyd. Olomouc: Hanex, 2008. 246 s. ISBN 978-80-7409-024-0.

KANTOROVÁ, J. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky II*. 1. vyd. Olomouc: Hanex, 2010. 184 s. ISBN 978-80-7409-030-1.

KLÍMA, I. *Jak přežít blahobyť*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2001. 86 s. ISBN 80-7239-072-4.

KRAUS, B. *Sociální aspekty výchovy*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 1998. 166 s. ISBN 80-7041-841-9.

KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk prostředí výchova*. 1. vyd. Brno: Paido, 2001. 199 s. ISBN 80-7315-004-2.

MACHOVÁ, J., KUBÁTOVÁ, D. *Výchova ke zdraví*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Grada, 2009. 296 s. ISBN 978-80-247-2715-8.

MAZAL, F. *Hry a hraní pohledem ŠVP*. 1. vyd. Olomouc: Hanex, 2007. 402 s. ISBN 978-80-85783-77-3.

PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. 936 s. ISBN 978-80-7367-546-2.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 6. vyd. Praha: Portál, 2009. 400 s. ISBN 978-80-7367-647-6.

ŘEZÁČ, J. *Sociální psychologie*. 65. vyd. Brno: Paido, 1998. 272 s. ISBN 80-85931-48-6.

SAK, P., SAKOVÁ, K. *Mládež na křižovatce*. 1. vyd. Praha: Svoboda Servis, 2004. 240 s. ISBN 80-86320-33-2.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J., BINAROVÁ, I., HOLÁSKOVÁ, K., PETROVÁ, A., PLEVOVÁ, I., PUGNEROVÁ, M. *Přehled vývojové psychologie*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. 176 s. ISBN 978-80-244-2141-4.

Seznam internetových zdrojů

Linhart: Sportovní stavby Linhart [online]. Copyright, © 2011 [cit. 2012-09-19]. Dostupné z: <http://www.linhartsport.cz/>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. QCM, © 2006-2012 [cit. 2012-10-12]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/>

Seznam.cz [online]. Copyright © 1996-2013 [cit. 2013-02-15]. Dostupné z: <http://www.seznam.cz/>

Statutární město Olomouc: Oficiální informační portál [online]. Magistrát města Olomouce, © 2012 [cit. 2012-05-23]. Dostupné z: <http://www.olomouc.eu/>

Seznam příloh

Příloha č. 1 - Struktura rozhovoru

Příloha č. 2 - Fotky sportovního areálu základní školy Holice

Příloha č. 3 - Fotky sportovního areálu základní školy Rooseveltova

Příloha č. 4 - Fotky sportovního areálu základní školy Rožňavská

Příloha č. 5 - Fotky sportovního areálu základní školy Holečkova

Příloha č. 6 - Fotky sportovního areálu základní školy Heyrovského

Příloha č. 7 - Fotky sportovního areálu základní školy Mozartova

Příloha č. 8 - Fotky sportovního areálu základní školy Tererovo náměstí

Příloha č. 9 - Fotky sportovního areálu základní školy Helsinská

Příloha č. 10 - Fotky sportovního areálu základní školy Demlova

Příloha č. 11 - Provozní řád hřiště

Struktura rozhovoru se správcí areálů

- Co vedlo školu k zpřístupnění školního sportovního areálu v době mimo vyučování veřejnosti?
- Je viditelný přínos zpřístupněním sportovního areálu v době mimo vyučování veřejnosti?
- Co vše lze provozovat ve školním sportovním areálu?
- Co je ve školním sportovním areálu nejvíce využíváno dětmi a mládeží nebo jaké jsou jejich nejčastější zájmy?
- Jaký je zájem ze strany veřejnosti o využívání školního sportovního areálu v době mimo vyučování?
- Kdo nejčastěji školní sportovní areál navštěvuje?
- Jsou ve školním sportovním areálu v době mimo vyučování uskutečňovány nějaké organizované zájmové činnosti?
- Co ve školním sportovním areálu chybí?
- Co se plánuje do budoucna vybudovat nebo vylepšit ve školním sportovním areálu?
- Jak jsou hodnoceny nabízené možnosti a služby veřejností ve školním sportovním areálu?
- Jaké je zabezpečení školního sportovního areálu pro jeho bezpečnost a proti vandalismu?
- Došlo nebo dochází ve školním sportovním areálu k vandalismu a kým?

Fotky sportovního areálu základní školy Holice

A - Základní škola Holice

Školní sportovní areál základní školy Holice

Fotky sportovního areálu základní školy Rooseveltova

B - Základní škola Rooseveltova

Školní sportovní areál základní školy Rooseveltova

Fotky sportovního areálu základní školy Rožňavská

C - Základní škola Rožňavská

Školní sportovní areál základní školy Rožňavská

*Hřiště pro děti s důmyslnou lanovou pyramidou pro lezení
u areálu základní školy Rožňavská*

Fotky sportovního areálu základní školy Holečkova

D - Základní škola Holečkova

Školní sportovní areál základní školy Holečkova

Fotky sportovního areálu základní školy Heyrovského

E - Základní škola Heyrovského

Školní sportovní areál základní školy Heyrovského

Horolezecké stěny v tělocvičně areálu základní školy Heyrovského

Fotky sportovního areálu základní školy Mozartova

F - Základní škola Mozartova

Školní sportovní areál základní školy Mozartova

Fotky sportovního areálu základní školy Tererovo náměstí

G - Základní škola Tererovo náměstí

Školní sportovní areál základní školy Tererovo náměstí

Důmyslné zařízení v areálu základní školy Tererovo náměstí pro přivolání zdravotníka nebo policie, které slouží i jako hodiny a odpadkový koš

Fotky sportovního areálu základní školy Helsinská

H - Základní škola Helsinská

Školní sportovní areál základní školy Helsinská

Fotky sportovního areálu základní školy Demlova

I - Základní škola Demlova

Školní sportovní areál základní školy Demlova

PROVOZNÍ ŘÁD HŘIŠTĚ

Toto hřiště je určeno ve stanovenou dobu (mimo dobu školního vyučování a sportovních tréninků) k rodinné rekreaci široké veřejnosti. Aby tuto svou funkci mohlo plnit každý den po celý rok, musí být jeho uživatelé ohleduplní a musí dbát pokynů tohoto řádu.

Všeobecná ustanovení:

Uživatel: Uživatelem se stává každý, kdo vstupuje do areálu hřiště. Uživatel musí dbát pokynů tohoto řádu a pokynů správce hřiště. Nesmí ohrožovat svým chováním a činností v areálu ostatní uživatele.

Správce hřiště: Je označen visáčkou s výrazným nápisem SPRÁVCE. Zajišťuje otevření a uzavření areálu ve stanovenou dobu. Půjčuje sportovní materiál. Dohlíží na pořádek a čistotu v areálu. Je oprávněn vykázat z areálu hřiště ty uživatele, kteří nedodržují pokyny tohoto řádu. Neručí za odložené věci (oděvy, obuv, sport. nářadí apod.).

Provozovatel: Provozovatelem je Základní škola - Mozartova 48. Provozovatel stanovuje provozní podmínky a dobu užívání hřiště veřejnosti. Dohlíží na technický stav zařízení a způsobilost funkce sportovního areálu.

Pokyny pro uživatele:

- 1.) Uživatelé se v areálu mohou pohybovat svobodně a to i po trávnicích, vždy však tak, aby neohrozili sebe ani ostatní.
- 2.) Dříve příchodu se chová ohleduplně a přibere do hry, pokud to jde, ostatní uživatele.
- 3.) Uživatelé si mohou za stanovených podmínek vypůjčit u správce hřiště sport. materiál, je-li materiál v té době k dispozici.
- 4.) Počet hráčů, užívajících jedno zařízení současně, není stanoven. Omezuje jej pouze správce hřiště s ohledem na bezpečnost a slušné chování uživatelů.
- 5.) Veškerá zařízení a plochy v areálu musí uživatel užívat v souladu s jejich funkcí.
- 6.) V areálu se uživatelé musí vždy domluvit. Neplatí zde slovo silnějšího, ani staršího. Platí zde pouze tento provozní řád, který prosazuje správce hřiště.
- 7.) Dojde-li přes všechny tyto pokyny k roztržce mezi uživateli, řeší ji správce hřiště tak, že vykáže obě znesvářené strany z areálu hřiště nebo v horším případě přivolá k vyřešení celé záležitosti Městskou policii.

V areálu je zakázáno:

- A) Znečišťování, úmyslné poškození, či ničení zařízení (příp. hřiště).
- B) Vstup v kopačkách do areálu, věšení se na sítky, obruče a sloupky basketbalových košů a vynášení sportovního materiálu a vybavení ven z areálu hřiště.
- C) Vodení psů do areálu hřiště.
- D) Ježdění na kole v celém areálu hřiště.
- E) Kouření a pití alkoholických nápojů a nadměrně hlasité a vulgární chování.

Za konání uvedené v bodu A), rovněž za drobné ublížení na zdraví z nedbalosti, či drobné úmyslné ublížení na zdraví, může být uživatel hřiště postaven Městskou policií za přestupek podle ust. §41, §49 nebo §50 zákona č. 200/1990 sb. o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, nebude-li příslušné jednání kvalifikováno dokonce jako trestný čin.

Vydal: Magistrát města Olomouce
Vlastník sportovního areálu

Anotace

Jméno a příjmení:	Petr Vymazal
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Pavla Vyhnálková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2013
Název práce	Možnosti trávení volného času ve městě Olomouci se zaměřením na školní areály.
Název práce v angličtině	Possibility of spending free time in the city of Olomouc with a focus on school campuses.
Anotace práce:	Tématem bakalářské práce jsou školní areály na území města Olomouce. Cílem je zjištění možností trávení volného času dětí a mládeže v době po vyučování ve městě Olomouci ve školních areálech. Obsahem teoretické části jsou kapitoly popisující děti, mládež a jejich základní charakteristiku; volný čas a jeho výchovné aspekty; faktory ovlivňující volný čas dětí a mládeže; vliv školy na volný čas dětí a mládeže. Praktická část práce je zaměřena na charakteristiku a srovnání veřejnosti přístupných školních sportovních areálů ve městě Olomouci.
Klíčová slova	Děti a mládež, volný čas, škola, školní sportovní areály, město Olomouc.
Anotace v angličtině:	The topic of this Thesis is school campuses in the city of Olomouc. The main aim is to investigate the possibilities for leisure time activities for children and youth during the after school time in the city of Olomouc at the campuses. The theoretical part of the chapter describes the children, youth and their basic characteristics, leisure time and educational aspects; factors influencing the leisure time of children and youth; how school influences the free time of children and youth. The practical part of the work is focused on characterization and comparison of publicly accessible school sports facilities in the city of Olomouc.
Klíčová slova v angličtině:	Children and youth, leisure time, school, school sports facilities, the city of Olomouc.
Přílohy vázané v práci:	1 - CD
Rozsah práce:	67 stran
Jazyk práce:	český